

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Narva kolledž

Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Karin Kaev

**ÕPPE - JA KASVATUSTÖÖ KAVANDAMINE JA
LÄBIVIIMINE ERIVANUSELISTE LASTE RÜHMAS
LASTEAIAÕPETAJATE ARVAMUSEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Katrin Saluvee MA

Narva 2024

Kinnitus

Käesoleva lõputöö on autor iseseisvalt koostanud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud. Lõputöö on koostatud, lähtudes Tartu Ülikooli Narva kolledži sotsiaalteaduste valdkonna üliõpilaste lõputööde koostamise ja vormistamise juhendi nõuetest.

Allkirjastatud digitaalselt

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karin Kaev,

sünnikuupäev: 02.09.1970

Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Õppe - ja kasvatustöö kavandamine ja läbiviimine erivanuseliste laste rühmas lasteaiaõpetajate arvamusel”, mille juhendaja on Katrin Saluvec

1. Reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 20.05.2024

SUMMARY

Planning and Conducting Educational and Pedagogical Work in Mixed-Age Groups of Children Based on Kindergarten Teachers' Opinions

Planning educational and pedagogical activities for mixed-age groups should be a systematic and well-thought-out process that supports children's development and learning in various domains and creates a positive learning environment for them (Nilk & Saul, 2009). School readiness refers to a child's preparedness to begin educational activities, expressed in their desire to learn, acquire new knowledge, and follow instructions given by an adult, thereby fostering collaboration with the adult during the learning process. Three aspects are crucial: mental, social, and physical, which are used to assess school readiness (Ots, 2008). The research problem of this bachelor's thesis was the fact that kindergartens create mixed-age groups, and it is more challenging for kindergarten teachers to prepare pre-schoolers for school compared to single-age groups. The aim of this bachelor's thesis was to determine kindergarten teachers' opinions on planning and conducting educational activities in mixed-age groups to achieve school readiness for pre-schoolers.

The theoretical part provides an overview of organizing educational and pedagogical activities in mixed-age groups, defining the concept and characteristics of mixed-age groups, the group as a developmental environment, planning educational and pedagogical activities, differentiating activities, and achieving school readiness. A qualitative approach was used in the research, with data collected through semi-structured interviews. The sample consisted of 15 kindergarten teachers from Harju County whose groups include children aged 3-7 years.

The research results revealed that kindergarten teachers adapt educational activities individually as needed, considering each child's age and developmental level, and strive to ensure that activities are interesting, playful, and meet the children's needs. Additional tasks are given to pre-schoolers to ensure school readiness. The research findings suggest that kindergarten teachers in mixed-age groups consider the planning of activities to be very important, emphasizing that it should be flexible and well-thought-out to ensure the effectiveness and suitability of educational activities.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS ERIVANUSELISTE LASTE RÜHMAS	9
1.1. Erivanuseliste rühma määratlus ja selle eripära	9
1.2. Erivanuseliste rühm arengukeskkonnana	10
1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine erivanuseliste laste rühmas	13
1.3.1. Tegevuse diferentseerimine	15
1.3.2. Koolivalmiduse saavutamine erivanuseliste rühmas	17
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	20
2.1. Uurimistöö eesmärk ja peamised uurimisküsimused	20
2.2. Meetodi valik ja kirjeldus	20
2.3. Andmete kogumise protseduur	21
2.4. Andmeanalüüs	22
2.5. Valimi moodustamine ja kirjeldus	23
3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖST ERIVANUSELISTE LASTE RÜHMAS	24
3.1. Õppetegevuse kavandamine ja läbiviimine erivanuseliste laste rühmas koolieelikutele.	24
3.2. Õppetegevuse korraldamise raskused ja eelised erivanuseliste laste rühmas.	28
3.3. Õpetajate praktilised kogemused ja eduelamused erivanuseliste laste rühmas.	31
3.4. Arutelu	37
KOKKUVÕTE	41
KASUTATUD KIRJANDUS	42
LISAD	45
Lisa 1. Intervjuu küsimused lasteaiaõpetajatele	45
Lisa 2. Tabel Uurimuses osalenud lasteaiaõpetajad (n=15)	47

SISSEJUHATUS

Autori ja tema kolleegi erivanuseliste rühmas töötamise kogemusel jäi koolieelikutele panustatud aeg väheseks ja koolieelikute kooliks ettevalmistus nõrgaks. Liitühmas on alguses tegevuste planeerimine keeruline, kuna peab arvestama, et erivanuselisi lapsi tuleb võrdselt arendada ja õpetada. Kui rühmas koostöö sujub, võib see viia täpsete õppekavade ja tegevuste väljatöötamiseni, mis võimaldavad iga lapse individuaalset arengut ja õpetamist paremini toetada. (Puls & Tomingas, 2007) Keerulise olukorra tekitab erivanuseliste laste rühmas käivate koolieelikute kooliks ettevalmistus (Kerde, 2010). Ülle Tõnumaa (2010) on käsitlenud samuti probleemi, kuidas peaks välja nägema õpetamine rühmas, kus on mitmes vanuses lapsi. Kuidas valmistatakse suuremaid lapsi kooliks ette, kui lasteaiaõpetajatel puudub eelnev kogemus ning vastav koolitus. Sellises rühmas jääb lasteaiaõpetajal vähem aega koolieelikute jaoks ja tagaplaanile võib jääda kooliks ettevalmistus.

Õppe-kasvatustegevuse läbiviimise erivanuseliste rühmas teeb keeruliseks suur laste arv. Lähtudes Eesti Vabariigi Koolieelse lasteasutuse seadusest (1999) § 6 ja 7, on liitühm lasteasutuse rühma tüüp, kus õpivad koos erinevas vanuses lapsed, nii sõime- kui ka lasteaiaaegsed. Lubatud on kuni 18 last, kuid lastevanemate soovil ja lasteaia hoolekogu heakskiidul võib see arv suurendada kahe lapse võrra, kui liitühma keskkond jääb iga lapse jaoks samale mugavustasemele. Lasteaia kohta soovivaid lapsi on palju ning lasteaiakohti napib, kuid omavalitsus peab tagama igale vähemalt kolme aastastele lapsele lasteaia kohta, seetõttu kohandatakse liitühmi, et kõik lapsed saaksid endale lasteaia koha. (Haridus- ja Teadusministeerium, 2023) Psühholoogiadoktor Tatjana Listopad avaldas arvamust, et haridusministri Tõnis Lukase idee kaotada lasteaedades vanuserühmad viib selleni, et lasteaiaid kaotavad oma haridusliku ja kasvatusliku funktsiooni. Tatjana Listopad selgitas, et koolieelne iga on lapse arengus kriitilise tähtsusega periood, kuna just sel ajal kujunevad lapse isiksuse põhialused. Selle raames arenevad nooremad lapsed küll kiiremini, kuid vanemad lapsed kahtlemata kaotaksid, sest loodus on seadnud nii, et inimesi tõmbab teiste inimeste poole, kes on targemad ja rohkem arenenud. (Delfi, 2010)

Bakalaureusetöö uurimisprobleemiks oli asjaolu, et lasteaias luuakse erivanuseliste laste rühmi (Haridus- ja Teadusministeerium, 2023) ning lasteaiaõpetajal on koolieelikute kooliks ettevalmistust erivanuseliste laste rühmas raskem tagada kui ühevanuseliste rühmas (Kerde, 2010; Tõnumaa, 2010).

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamus õppetegevuse kavandamisest ja läbiviimisest erivanuseliste laste rühmas koolieelikute kooliküpsuse saavutamiseks. Selle eesmärgi saavutamiseks peamisteks uurimisküsimusteks on:

1. Kuidas lasteaiaõpetajad korraldavad õppetegevusi erivanuseliste laste rühmas kooliminevatele lastele?
2. Milliseid eeliseid ja raskuseid näevad lasteaiaõpetajad õppetegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas?
3. Milliseid häid praktikaid on lasteaiaõpetajad kogenud õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas?

Uurimistöös kasutati kvalitatiivset lähenemisviisi ning andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuude abil. Valimi moodustasid Harju maakonna lasteaiaõpetajad, kelle rühmas käivad 3–7aastased lapsed.

Selle töö raames soovis autor saada põhjalikku ülevaadet lasteaiaõpetajate õppe- ja kasvatustöö läbiviimisest erivanuseliste laste rühmas. Autori poolt läbiviidud uurimuse tulemusena saadud materjal on heaks tugimaterjaliks erivanuseliste laste rühma lasteaiaõpetajatele õppe- ja kasvatustegevuse korraldamiseks erivanuseliste rühmas. Tuginedes erinevate lasteaiaõpetajate arvamustele ja kogemustele, teeb töö autor ettepanekud, kuidas erivanuseliste laste rühmas õppe- ja kasvatustööd paremini korraldada ning koolieelikuid kooliks ettevalmistada.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis on välja toodud teoreetiline ülevaade erivanuseliste rühma määratlusest ja selle eripärast, erivanuseliste rühma arengukeskkonnana, õppe- ja kasvatustöö kavandamine erivanuseliste rühmas, tegevuste diferentseerimine ning koolivalmiduse saavutamine erivanuseliste rühmas. Teises peatükis on välja toodud uurimistöö metoodika, kuidas andmeid koguti ning analüüsiti ja valimi kirjeldus. Kolmandas peatükis on välja toodud uurimistöö tulemused õppe- ja kasvatustööst erivanuseliste laste rühmas ning arutelu. Bakalaureusetöös on kokku kasutatud 38 allikat ning nendest 6 on võõrkeelsed.

Erivanuseliste laste rühma ja koolivalmiduse teemat on varasemalt uuritud, kuid antud teemal pole autorile teadaolevalt varem uurimistööd läbi viidud. Kerde (2010) on oma magistristöös viinud läbi sarnase uurimuse ning on välja toonud, et lapsevanemad eelistavad kooliks ettevalmistuseks ühevanuseliste laste rühma. Samuti on sarnase uuringu koostanud

ka Pill (2021), kus autor on keskendunud koolieelse lasteasutuse liitühema (pererühma) kontseptsioonile ja selle mõju lapse arengule ning Kerde (2008) on oma uurimistöös teinud uuringu koolivalmidusest liit- ja ühevanuseliste laste rühmas.

Uurimistöo peamised märksõnad on järgmised: õppe- ja kasvatustegevus, erivanuseliste rühm, koolivalmiduse saavutamine, lasteaiaõpetajad.

1. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

ERIVANUSELISTE LASTE RÜHMAS

1.1. Erivanuseliste rühma määratlus ja selle eripära

Antud peatükis antakse ülevaade koolieelsete lasteasutuste struktuurist ja rühmade koosseisust vastavalt seadusele ning tuuakse esile liitühmade (erivanuseliste laste rühmade) olulisus ja väljakutsed nii laste kui ka õpetajate jaoks. Lisaks rõhutatakse koolieelse ea tähtsust lapse arengus ning mainitakse vanemate rolli olulisust selles protsessis.

Koolieelse lasteasutuse seaduses (1999) § 5 on välja toodud lasteasutuse liigid, mis on liigitatud vastavalt lapse vanusele ja erivajadusi silmas pidades järgnevalt: lastesõim, kus käivad kuni kolmeaastased lapsed; lasteaed, kus käivad kuni seitsmeaastased lapsed; erilasteaed, kus käivad kuni seitsmeaastased erivajadustega lapsed. Välja toodud lasteasutuse rühmad moodustab lasteasutuses direktor § 6 alusel vastavalt vajadusele või võimalusele sõime- ja lasteaiarühmad järgnevalt: sõimerühm; lasteaiarühm; liitühm, kus käivad lapsed vanuses 2–7 (Koolieelse lasteasutuse seadus, 1999).

Koolieelse lasteasutuse seaduses (1999) § 6 lõige 3 on välja toodud, et üheks rühmaks lasteaias on liitühm, mis on mõeldud 2–7aastasele lastele ning §7 on välja toodud selles rühmas käivate laste arv, milleks on 18. Seejuures on märgitud, et rühmas käivate laste arv võib lasteasutuse hoolekogu ettepanekul suurened kahe lapse võrra, kui liitühma keskkond jääb iga lapse jaoks samale mugavustasemele. See seaduslik raamistik on sedavõrd paindlik, et kohandada lasteasutuse struktuuri vastavalt laste ja vanemate vajadustele.

Liitühmad võivad olla kasulikud, kuna need võimaldavad erinevas vanuses lastel omavahel suhelda ja õppida, samal ajal, kui keskkond püsib kõigi laste jaoks sobivana. Erilist tähelepanu vajab koolieelne aeg, kuivõrd on see aeg väikelapse jaoks arenguliselt olulise tähtsusega, sest just siis areneb laps kõige kiiremini igas arenguvaldkonnas. Arendamise juures on väga oluline see, milliste oskustega on lasteaiasõpetaja ning kuidas planeeritakse õppetegevuseks ja mängimiseks aega. (Nugin & Õun, 2017) Koolieelses eas pannakse alus isiksuseomadustele ja väärtushinnangutele – sel perioodil kujundatakse olulised väärtused nagu headus, ausus, sõprus ja austus teiste inimeste ning vanemate vastu. Vanemad

mängivad olulist rolli, austades ja armastades oma lapsi, aidates kaasa sellele, et neist saavad armastavad ja austavad inimesed. Kui eesmärk on kasvatada edukaid ja enesega toime tulevaid inimesi, tuleb mõista, et lapsepõlv ja mänguaeg mängivad olulist rolli inimeseks kujunemisel. Liigne sundus ja hirm, et ei suudeta täita täiskasvanute ootuseid, võivad tekitada negatiivse suhtumise kooli suhtes juba enne lapse kooliealiseks saamist. Seetõttu on oluline pakkuda lapsele toetust, armastust ja positiivseid kogemusi, et luua soodne keskkond tema tervikliku arengu jaoks. (Tuuling, 2008, lk 9)

Liitühma (edaspidiselt erivanuseliste laste rühm) moodustavad 2–7aastased lapsed. Järgnevalt on autor kasutanud oma töös liitühma nime asemel erivanuseliste laste rühma, kuna uurimus baseerub koolieelikute kooliküpsuse saavutamisele erivanuseliste laste rühmas, tuginedes seejuures lasteaiaõpetajate arvamusele. Liitühmas aitab teistega suhtlemine lastel mitmekülgset arenedada, toetades nende sotsiaalseid, emotsionaalseid ja kognitiivseid oskusi. Teisalt seab õpetajatele õppe- ja kasvatustegevuste korraldamine ja läbiviimine mitmeid väljakutseid, et koolieelikud saaksid kiirel arenguperioodil piisavalt toetust, jätmata seejuures teisi lapsi unarusse.

Antud peatüki kokkuvõtteks võib öelda, et koolieelse lasteasutuse seaduse kohaselt jaotatakse lasteasutuste rühmad vastavalt lapse vanusele ja erivajadustele. Kuigi liitühmad (erivanuselised rühmad) pakuvad mitmekesiseid arenguvõimalusi, seisavad lasteaiaõpetajad silmitsi väljakutsetega, et tagada kõigile lastele piisav toetus ja tähelepanu. Koolieelne iga on oluline, kuna sel perioodil kujundatakse olulisi isiksuseomadusi ja väärtushinnanguid, mis mõjutavad lapse tulevast arengut. Armastav ja toetav keskkond ning positiivsed kogemused on olulised lapse arengule ja kooliküpsusele kaasa aitamisel.

1.2. Erivanuseliste rühm arengukeskkonnana

Antud peatükis selgitatakse erivanuseliste rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise olulisust lasteaias ning seda, kuidas lasteaiaõpetajad saavad toetada laste arengut ja õppimist erinevates valdkondades. Samuti kirjeldatakse individuaalsete vajaduste arvestamist, positiivse õpikeskkonna loomist, eakohaste eesmärkide ja oskuste arendamise tähtsust, diferentseeritud õppe- ja kasvatustegevuste planeerimist ning meeskonnatöö olulisust laste arengu toetamisel.

Erivanuseliste rühma eesmärk on suurendada rühma heterogeensust, et kasutada ära laste kogemuste, teadmiste ja võimete erinevusi. Erivanuseliste rühmade üks eeliseid on see, et

need pakuvad konteksti, milles saab tugevdada vanemate laste kalduvust kasvatada väiksemaid. Muud eelised on seotud õppimisviisidega. Kui ühevanuseliste laste rühmad avaldavad lastele ja lasteaiatõpetajatele survet eeldada kõigilt lastelt samu teadmisi ja oskusi, siis eri vanusevahemikuga laste rühmades on käitumise ja soorituste vahemik laiem. (Katz, 1995)

Erivanuseliste laste rühmas on mitmeid eeliseid, mis on nii nooremate kui ka vanemate laste arengut toetavad. Üheks plussiks on välja toodud, et suuremad lapsed saavad õpetada väiksemaid ning vastupidi (Häidkind & VILLEMS, 2014, lk 38–39). Samuti on välja toodud, et erivanuseliste rühmade moodustamine on kasvatuslikult ja sotsiaalselt kasulik ning arengut tõhustav, kuivõrd muutuvad lapsed enesekindlamaks ning tugevneb iseseisev õppimine. Nooremad lapsed saavad endale juurde käitumismustri, mis on selles rühmaruumis vanemate laste poolt välja kujunenud. (Hearse, 2021) Keskkonnas, kus käivad erivanuselised lapsed, on head eeldused tunde kasvatuks, sest vanemad lapsed pakuvad noorematele lastele vajadusel abi ning nooremad lapsed õpivad seda abi vastu võtma. Samuti õpetab seesugune keskkond lastele sõbralikkust, tähelepanelikkust ning nende koosmõjus areneb lastes empaatiavõime. (Puls & Tomingas, 2007)

Erivanuseliste laste arengukeskkond toetab mitmekülgset õpikeskkonda, kus lapsed kohanevad kiiremini, olles osa mitmekesisemast rühmast ja leides kiiremini sarnaseid huve ning kontakte. Ühtlasi soodustab see keskkond keelelist arengut, kuna lapsed õpivad üksteiselt erinevates suhtlusolukordades. Väiksemates rühmades saab pöörata rohkem individuaalset tähelepanu, arendades laste eneseteenindamise oskusi toetavamas keskkonnas. Õdedel-vendadel on turvatunne, olles samas rühmas, mis võib tugevdada ühtekuuluvustunnet ja vastastikust toetust. Suurematel lastel tekib vastutustunne väiksemate kaaslaste ees ning nad võivad võtta juhendaja rolli, jagades teadmisi ja selgitades tegevusi. Väiksemad lapsed saavad eeskuju suurematelt ning nende suhtlemine erinevas vanuses lastega rikastab sotsiaalseid kogemusi ja suhtlemisoskusi. Positiivne ja toetav suhtlus loob rühmas üksteist toetava õhkkonna, kus lapsed julgustavad ja abistavad üksteist. Selline lähenemine keskendub individuaalsele arengule, rõhutades grupiprotsessi ja üksteiselt õppimise tähtsust ning õpetab lastele sotsialiseerumist ja probleemide lahendamist läbi omavahelise aktiivse suhtluse. (Nilk & Saul, 2009, lk 33–34; Montessori, 2023; Lewis, 2023)

Rühmaruumi kujundus ning keskkond on lapse arengus olulised tegurid, mis mõjutavad laste heaolu, õppimist ja üldist arengut. Rühmaruumi keskkond peaks olema toetav ja arendav, sisaldama huvitavaid ja stimuleerivaid eakohaseid mänguasju. Peale eelnimetatute peaks rühmale olema tagatud ka kindel rutiin õppetegevuste läbiviimiseks. Lasteaiaõpetajate järjepidev tähelepanu sellele, kuidas ruumi kasutatakse, võib oluliselt mõjutada õppe- ja kasvukeskkonna tõhusust ning seda, kuidas see toetab laste vajadusi (Nugin, 2017, lk 63). Liitühma mitmekesise õpikeskkonna loomisel on olulised tegevuskeskused, mis võimaldavad lastele ühel ajal tegeleda erinevate tegevustega, ilma teineteist oluliselt segamata, samas säilitades õpetajal ülevaate kogu rühma tegevusest. Iga tegevuskeskus võib pakkuda erinevaid võimalusi õppimiseks ja mängimiseks, vastavalt laste individuaalsetele vajadustele ja huvidele. (Nilk & Saul, 2009, lk 35–36)

Erivanuseliste laste rühma arengukeskkonna kujundamisel on mööbel oluline tegur, sest see mõjutab otseselt laste mugavust, iseseisvust ja ligipääsetavust mänguasjadele, raamatutele ja muudele õppevahenditele. Õige mööbli valik võib aidata luua dünaamilise ja mitmekülgse keskkonna, mis toetab erinevate vanusegruppide laste individuaalset arengut ja õppeprotsessi. Mööbli kõrgus ja suurus peaksid olema kohandatud laste erinevate vanusegruppide ja vajadustega. Näiteks madalad riiulid rühmaruumis soodustavad lapsel arusaamist korra hoidmisest ja vastutustundest, samas kujundades lastel harjumust kasutatud asjad õigele kohale tagasi panna. (Lootsar & Terri, 1955, lk 6–9; Nilk & Saul, 2009, lk 35–36; Talviste, 2015, lk 77) Laps valib, kasutab ja viib seejärel töövahendid või materjalid tagasi kindlale kohale. Selline protsess on oluline nii korra hoidmiseks ruumis kui ka lapse vaimse arengu ja enesejuhtimise oskuste kujundamiseks. (Veetamm, 2019, lk 27–29)

Liitühmas on oluline valida õppevahendid, mis soodustavad laste iseseisvat tegutsemist. See mitte ainult ei toeta laste arengut, vaid annab ka lasteaiaõpetajale võimaluse optimeerida oma aega ning pühenduda individuaalsemale juhendamisele. Erilise tähtsusega on see liitühma kontekstis, kus õpetajal on mitmekesine vanuserühm ja erinevad vajadused, sealhulgas mängude kasutamise oskus. (Nilk & Saul, 2009, lk 35–36)

Selles peatükis antakse ülevaade erivanuseliste laste rühmade olulisusest lasteaias, kus toetatakse laste arengut ja õppimist erinevates valdkondades. Sellised rühmad soodustavad laste omavahelist õpetamist ja sotsiaalset arengut ning võimaldavad lasteaiaõpetajatel diferentseerida õppe- ja kasvatustegevusi vastavalt laste individuaalsetele vajadustele.

Samuti keskendutakse rühmaruumi kujundusele ja keskkonna loomisele, mis toetab laste mugavust, õppimist ning üldist arengut.

1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine erivanuseliste laste rühmas

Selles peatükis antakse ülevaade erivanuseliste rühmade õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise olulisust ning laste individuaalsete vajaduste toetamist mitmekülgse, tähelepanelikkuse ja paindlikkuse kaudu. Samuti rõhutatakse inspireeriva, toetava ja rahuliku õpikeskkonna loomise tähtsust ning õppetegevuse diferentseerimise ja meeskonnatöö olulisust erivanuseliste laste rühmades.

Erivanuseliste rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine peaks olema süstemaatiline ja läbimõeldud protsess, mis toetab laste arengut ja õppimist erinevates valdkondades ning loob neile positiivse õpikeskkonna (Nilk & Saul, 2009, lk 11) Oluline on märkida, et erivanuseliste rühmas töötamine nõuab lasteaiaõpetajatelt mitmekülgset, tähelepanelikkust, paindlikkust ja oskust näha iga lapse individuaalseid vajadusi ja võimekust ning toetada nende arengut vastavalt. Erivanuseliste rühma keskkonnas on oluline luua lapsele mitmekülgne ja toetav õpikeskkond, mis soodustab tema igakülgset arengut. Lasteaiaõpetajad peavad olema valmis kohandama õppetegevusi vastavalt laste erinevatele vajadustele ning looma inspireeriva, toetava ja rahuliku õpikeskkonna, mis soodustab laste arengut ja kus kõik lapsed tunnevad end kaasatuna, julgustatuna, hinnatuna ja toetatuna. Praktilises töös on oluline, et lasteaiaõpetaja hindaks rühma laste tegelikku arengutaset. Lasteaiaõpetajal on vaja osata jagada lapsed sobivatesse rühmadesse, võttes arvesse nende individuaalseid erinevusi arengutasemes. Isegi ühe vanuserühma piires võib laste arengutase olla üsna erinev. Lasteaiaõpetaja peab ülesandeid andes silmas pidama iga lapse reaalselt arengutaset, kohandades tegevusi vastavalt vajadusele. (Lootsar & Terri, 1955, lk 6–9; Nilk & Saul, 2009, lk 35–38)

Õppe- ja kasvatustegevus on oluline mitte ainult teadmiste ja oskuste omandamise seisukohast, vaid ka sotsiaalsete oskuste, iseseisvuse ja individuaalse arengu toetamisel. Terviklik ja mitmekesine keskkond võib soodustada laste positiivset arengut igas mõttes. Sotsiaalne suhtlus liitühmas aitab lastel arendada suhtlemisoskusi nagu kuulamine, rääkimine, kompromisside leidmine ja empaatiavõime. Need oskused on ülimalt olulised laste sotsiaalse arengu ja hilisema edu jaoks nii koolis kui ka elus laiemalt. (Nilk & Saul, 2009, lk 33–41)

Väikelapse jaoks on arenguliselt tähtis kavandada õppe- ja kasvatustegevused lapse arengut silmas pidades. Lapse arengu kavandamine peaks olema põhjalik, kasulik, huvitav ja paindlik, võimaldades lapsel avastada maailma läbi mitmekesiste tegevuste ja toetades samal ajal nende individuaalset arengut. Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel peab lapse loominguiline tegevus olema vaheldusrikas, kuna laps väsib rutiinsest tegevusest kiiresti. (Mänd, 2003, lk 5-6; Lootsar & Terri, 1955, lk 9) Sellepärast on lasteaiaõpetaja töös oluline arvestada laste vanuse, eeluskuste ja huvidega, et luua mitmekülgne ja huvitav diferentseeritud õppetegevus, kaasates seejuures kõiki lapsi. Õppe- ja kasvatustegevuses on diferentseerimine laste õpetamisel erisuste tegemine, kus laste arengu hindamise väljundiks on nende õpetamine-kasvatamine vastavalt igaihe võimetele ja vajadustele. See on üks põhilisi haridusasutuste kohustusi – mitte lihtsalt lapsi arendada, vaid toetada nende arengut, arvestades seejuures laste individuaalsust. (Palts, 2018)

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades on oluline arvestada eri vanuserühmade laste individuaalsete vajaduste ja arengutasemetega. Lasteaiaõpetaja ülesandeks erivanuseliste laste rühmas on õppe- ja kasvatustööd planeerides silmas pidada laste eakohaseid eesmärke ning oskuseid. Eakohaselt planeeritud tegevused aitavad luua positiivseid õpikogemusi ning soodustavad laste loovust ja avastamisrõõmu. Tuleb arvestada, et 3–4aastase lapse jaoks ei ole 6–7aastase lapse uue info omandamine ja tegevused jõukohased. Väikeste laste jaoks peaks teadmine olema uus, keskmises vanuses laste jaoks kinnistav ning vanemate laste jaoks kordav. Lasteaiaõpetaja peab olema eelkõige paindlik ning väärtustama laste individuaalseid oskusi, suunates lapsi koostööle ja tagama erineva raskusega ülesandeid. (Nilk & Saul, 2009, lk 37; Lootsar & Terri, 1955, lk 9)

Iga vanuserühma jaoks on oluline määratleda selged eesmärgid tööle, hõlmates kahe taseme kavandamist. Erivanuseliste laste rühmade puhul toimub õppetegevus peamiselt allrühmade kaupa. Allrühma moodustamisel peaks peamine alus olema laste arengutase, võttes arvesse seda kõigis õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades (Häidkind, 2014, lk 39). Mõistlik oleks leida rühmale ühine teema, kuid õpetades tuleb lähtuda erinevatest raskusastmetest, tagades igale lapsele arenemisvõimaluse. Heaks võimaluseks on õppetööd kavandada grupiti, see annab lasteaiaõpetajale võimaluse läheneda lastele personaalsemalt. (Nilk & Saul, 2009, lk 39; Hearse, 2021) Oluline on pakkuda juhendamist ja toetust, olenemata sellest, kas rühm on eri- või ühevanuseline. Lasteaiaõpetajad saavad suunata laste mängu, julgustada koostööd ning aidata lahendada võimalikke konflikte. (Puls & Tomingas, 2007)

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel erivanuseliste laste rühmas on lasteaiaõpetajal mõistlik oma tegevusi alustada laste saabudes, kus õpetustegevused ja mängud vahelduvad kogu päeva jooksul. See võimaldab lastel saada õpetust vastavalt nende individuaalsetele vajadustele ning selline lähenemine tagab lastele võimaluse nii mängimiseks kui ka õppimiseks. On oluline, et õppetegevused oleksid ea- ja arengukohased, ja et mängu kaudu õppimine oleks struktureeritud ja eesmärgipärane. Samuti on oluline jälgida laste individuaalseid edusamme ja vajadusi ning neid vastavalt toetada. Edukas erivanuseliste rühma juhtimine nõuab head planeerimist, koostööd ja pidevat tähelepanu laste individuaalsetele vajadustele. Väga olulisel kohal on meeskonnatöö, eriti erivanuseliste laste rühmades, kus lapsed erinevad vanuse ja arengutaseme poolest. Sellest lähtuvalt on oluline, et lasteaiaõpetajad ja õpetaja abid suudaksid tõhusalt koostööd teha, et toetada laste arengut ja õppimist. (Nilk & Saul, 2009, lk 39; Hearse, 2021)

Selles peatükis antakse ülevaade õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise tähtsusest, individuaalsete vajaduste toetamisest ja inspireeriva õpikeskkonna loomisest erivanuseliste laste rühmas. Samuti räägitakse õppetegevuste diferentseerimisest ning meeskonnatöö olulisusest. Tuuakse ka välja, et rühmatöö sujuks edukalt on vaja pidevalt jälgida laste individuaalseid vajadusi ning toetada meeskonnatööd.

1.3.1. Tegevuse diferentseerimine

Antud peatükis selgitatakse diferentseeritud õpetamise olulisust koolieelses lasteasutuses ning seda, kuidas see aitab toetada iga lapse individuaalseid vajadusi ja arengut. Koolieelse lasteasutuse seaduse § 3 rõhutab lasteasutuste põhiülesannet, milleks on laste arengu soodustamine, võttes arvesse nende ealisi, soolisi, individuaalseid vajadusi ja iseärasusi. (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2022, § 3)

Diferentseeritud juhendamine on pedagoogiline lähenemisviis, kus juhendajad kohandavad oma õpetamismeetodeid ja materjale vastavalt õpilaste individuaalsetele vajadustele, oskustele ja õpistiilidele. Selline lähenemisviis põhineb mõistmisel, et õpilased on erinevad ning seetõttu võib ühtne õppemeetod olla kõigile mittesobiv. (Nguyen, 2022) Selline õpetamisstrateegia on vajalik, kuna õpilased on erinevad ning neil on erinevad tugevused, nõrkused, eelistused ja eelteadmised. Selline õpetamine hõlmab mitmesuguseid meetodeid, mis võimaldavad lasteaiaõpetajatel vastata õpilaste erinevatele vajadustele. Diferentseeritud õpetamise eesmärk on tagada, et iga õpilane saaks õppida endale sobivas tempos ja viisil,

mis sobib talle kõige paremini. See mitte ainult ei võimalda õpilastel arendada oma tugevusi, vaid toetab ka nende nõrkuste ületamist. Tõhus diferentseerimine hõlmab läbimõeldud ja tahtlikku lähenemist õpetamisele, õpilaste mitmekesisuse äratundmist ja omaksvõtmist, samal ajal õppestrateegiate vastavusse viimist õppekava eesmärkidega. Selline lähenemine on dünaamilise ja tundliku õpikeskkonna loomine, mis vastab iga õpilase individuaalsetele vajadustele. Diferentseerimine on teadlik ja kavandatud protsess, mis põhineb lasteaiaõpetaja arusaamilisel õpilaste mitmekesisusest ja vajadustest. Õppeprotsessi diferentseerimiseks on välja toodud järgmised punktid:

- Diferentseerimine nõuab teadlikku otsustusvõimet lasteaiaõpetajalt. See hõlmab planeerimist ja läbimõtlemit, et luua õpikeskkond, mis toetab kõiki õpilasi.
- Tõhus diferentseerimine eeldab arusaama sellest, et õpilased on erinevad, omades erinevaid taustu, võimeid, huvisid ja õppimisstiile. Lasteaiaõpetajal on oluline mitmekesisust mitte ainult ära tunda, vaid ka seda omaks võtta, kohandades õpetamisviisi vastavalt.
- Diferentseerimine peaks olema kooskõlas õppekava eesmärkidega, mis hõlmab õpetamisstrateegiate kohandamist nii, et need toetaksid õppekava eesmärkide saavutamist, samal ajal kui need vastavad õpilaste individuaalsetele vajadustele.
- Diferentseerimine loob dünaamilise õpikeskkonna, mis kohandub õpilaste arengu ja vajadustega. Tundlikkus õpilaste individuaalsete vajaduste suhtes võimaldab lasteaiaõpetajal reageerida muutustele ja kohandada õppekogemust vastavalt. (Basye, 2018; Palts, 2018)

Diferentseeritud õpetamine võimaldab õpilastel õppida enda tempos ja viisil, toetades nende nõrkuste ületamist ja luues dünaamilise ning tundliku õpikeskkonna, mida toetab ka Koolieelse lasteasutuse seadus. Selle saavutamiseks on oluline läbimõeldud lähenemine, õpilaste erinevuste märkamine, õppestrateegiate kohandamine ning õpikeskkonna dünaamilisuse ja tundlikkuse tagamine.

1.3.2. Koolivalmiduse saavutamine erivanuseliste rühmas

Antud peatükis selgitatakse koolivalmiduse mõistet, mis hõlmab mitmeid aspekte nagu lapse bioloogiline, funktsionaalne, intellektuaalne, sotsiaalne ja füüsiline valmisolek alustada kooliteed. Tuuakse välja mängu olulisust sotsiaalsete oskuste arendamisel, koostöö

olulisust lapsevanemate, lasteaiaõpetajate ja laste vahel, et tagada lapse individuaalsed vajadused.

Koolivalmiduse mõiste all peetakse silmas kahte erinevat mõistet, milleks on kooliküpsus ja koolivalmidus, kuid Taimi Tulva, Tallinna Ülikooli õppejõud, toonitab, et kuigi need kaks mõistet võivad tunduda sarnased või isegi sünonüümid, on oluline neid eristada, et täpsemalt mõista lapse valmisolekut kooli astumiseks. Kool ei ole ainult koht, kus laps käib, vaid ka eluviis, millega kohanemine nõuab erinevaid valmisoleku aspekte: bioloogilist, funktsionaalset, intellektuaalset. Koolivalmidus on lapse valmisolek alustada õpitegevust, väljendudes soovis õppida, omandada uusi teadmisi, täita täiskasvanu selgitusi järgides korraldusi – selliselt tekib koostöö täiskasvanuga õppimise käigus. Lisaks hõlmab koolivalmidus lapse valmisolekut suhelda ja tegeleda eakaaslastega. Esimesse klassi minev laps peab suutma taluda koolipäeva pinget, kanda koolikotti, istuda kindlaksmääratud aja ühe koha peal, teha käelist tegevust ja osaleda erinevates ainetundides. Seega on olulised kolm arenguaspekti: vaimne, sotsiaalne ja füüsiline, mille põhjal hinnatakse koolivalmidust. (Ots, 2008, lk 12)

Koolivalmidus on kompleksne ja mitmetahuline kontseptsioon, mis ei saa olla üheselt määratletud, kuna see sõltub paljudest erinevatest teguritest. Koolivalmidus on seotud ühiskonna ootustega koolimineja arengule ning riigis kehtiva hariduskorraldusega. Lisaks lapse individuaalsele arengutasemele mõjutavad koolivalmidust ka perekond ja lasteaed, kus laps on enne kooli minekut. Seega on oluline, et koolivalmiduse hindamisel ja ettevalmistusel võetaks arvesse mitmesuguseid tegureid, sealhulgas lapse isiklike võimeid, teadmisi ja oskusi, perekonna toetust ning lasteaia rolli. (Häidkind, 2014, lk 42–44)

Koolimine on lapse elus oluline verstapost ning see periood mõjutab oluliselt lapse tulevast arengut. Lapse kooliks valmisolekut mõjutavad mitmed tegurid, sealhulgas nii geneetilised eeldused kui ka lapse kasvukeskkond, sealhulgas pere ja lasteaed. (Kulderknup, 1998, lk 3; Viher, 2002, lk 5) Mõiste koolivalmiduse saavutamisest on mitmekülgne ja dünaamiline, kajastades nii lapse arengut kui ka ümbritseva keskkonna rolli. Selle mõistmiseks on vajalik arvestada iga lapse individuaalset teekonda ja konteksti, kus nad kasvavad ja õpivad. (Häidkind, 2014, lk 42–44)

Eelkoolieas kujunenud sotsiaalsed oskused on fundamentaalne osa lapse koolivalmidusest. Üks tõhusamaid motiveerimismeetodeid lapse õpitegevuses on mäng. Mängud on suurepärase viisi laste sotsiaalsete oskuste arendamiseks, kus lapsed õpivad jagama, ootama oma korda, lahendama konflikte ja suhtlema erinevates olukordades. Rühma kuulumine võimaldab lastel õppida koos teistega toimimist ja vastastikust toetust. Lisaks suhtlemisele suurtes rühmades on oluline arendada oskust suhelda ka väiksemates gruppides. See võimaldab lastel luua lähedasi sõprussuhteid ja arendada koostööoskusi. Koolivalmiduseks on oluline, et lapsed õpiksid iseseisvalt tegutsema ja võtma vastutust oma ülesannete eest. See hõlmab nii akadeemilisi kui ka igapäevaseid tegevusi. (Saarits, 2005, lk 71; Vahesalu, 2008, lk 4; Kera, 2004, lk 67–68)

Koolivalmidus ei ole ainult oskus kirjutada, lugeda ja arvutada, sest on oluline ka koolieeliku valmisolek koolikeskkonnaga edukalt toime tulemiseks. Koolivalmiduse saavutamiseks peavad lapsel olema omandatud sotsiaalne, füüsiline ja vaimne areng, mis moodustavad lapse arengut mõjutava ühtse terviku. (Niiberg & Linnas, 2007, lk 111; Ots, 2008, lk 12–13; Saarits & Veisson, 2004, lk 135–137; Lootsar & Terri, 1955, lk 7; Talviste, 2015, lk 15) Ka Talviste (2015, lk 16–18) on välja toonud aspektid, mis moodustavad tervikliku arusaama sellest, mida koolivalmidus hõlmab ning mis aitavad tagada selle, et lapsel oleksid vajalikud oskused ja valmidus koolieluga kohanemiseks.

Koolieelses lasteasutuses lähtutakse Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008) § 11, kus kooliküpsuse (koolivalmiduse) hindamisel võetakse arvesse lapse üldoskuseid: mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed ja enesekohased oskused. Kõiki neid oskusi toetatakse erinevate valdkondade lõimimisel.

Kerde (2008) uuring viitab sellele, et vanemate ja lasteaiaõpetajate hulgas võib eksisteerida erinevaid arusaamu sellest, millises rühmas ja millal peaks laps lasteaias osalema, et tagada optimaalne koolivalmidus. Mõned eelistavad ühevanuseliste laste rühma, arvates, et see toetab paremini kooliks ettevalmistust või vastab paremini nende ootustele. Teisalt võivad teised vanemad ja lasteaiaõpetajad olla rahul liitrühmaga ning näevad selles võimalusi lapse arenguks ja sotsiaalseks suhtluseks. Konfliktivaba koolivalmiduse saavutamiseks on oluline avatud dialoog ja koostöö vanemate, lasteaiaõpetajate ja lasteaia vahel, et leida parim lahendus iga lapse individuaalsetele vajadustele. Selle uuringu tulemusena ei osutunud tõestatuks müüt, et liitrühmas ei saavuta lapsed samaväärsel tasemel vaimset koolivalmidust võrdluses ühevanuste rühma lastega. Uuringu käigus selgus, et poistel olid osaliselt

nõrgemad tulemused, mis võivad siiski kinnitada nende aeglasemat arengut mõnes valdkonnas. Kui liitrühma poiste ja tüdrukute tase ei erinenud kuigivõrd, siis ühevanuste rühma poiste tulemused jäid tüdrukute omadele tõsiselt alla.

Lapse aju võib võrrelda arvutiga, millel on tohutu potentsiaal ja võime kiiresti õppida ning kohaneda ümbritseva keskkonnaga. Esimesed kümme eluaastat on eriti olulised, kuna sellel perioodil toimub aju areng intensiivselt ning laps võtab vastu uut infot ja omandab oskusi uskumatult kiiresti. See on aeg, mil kujunevad välja alused keeleõppele, sotsiaalsetele oskustele, motoorsetele võimetele ja kognitiivsetele funktsioonidele. Lapse õppimismustrid kujunevad välja vastavalt sellele, millist tüüpi kogemusi ja õppimisvõimalusi neil perioodil pakutakse. (Talviste, 2015, lk 7) Kaire Kollom (2011) on öelnud: *Arvatakse, et viimane aasta enne kooli on väga oluline. Tegelikult kestab lapse kooliks ettevalmistamine juba sünnist peale. Kui mingid asjad vahepeal tegemata jätta, on pärast raske neid järele teha.*

Koolivalmidus hõlmab lapse vaimset, sotsiaalset ja füüsilist valmisolekut alustada õpitegevust, mida mõjutavad geneetilised eeldused, kasvukeskkond ja ühiskonna ootused. Eelkoolieas arenevad sotsiaalsed oskused on olulised, mida toetavad mängud. Koolivalmidus tähendab terviklikku arengut, mis peab arvestama individuaalseid võimeid, perekondlikku toetust ja lasteaia rolli. Erivanuselised rühmad lasteaias võivad soodustada laste sotsiaalseid ja akadeemilisi oskusi ning õpetajad peavad looma mitmekesise õpikeskkonna, et toetada iga lapse individuaalset arengut kooliks.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Antud peatükk sisaldab uurimistöö eesmärki ja peamisi uurimisküsimusi, meetodi valikut ja kirjeldust, andmete kogumise protseduuri, andmeanalüüsi ning valimi moodustamist ja kirjeldust.

2.1. Uurimistöö eesmärk ja peamised uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamus õppetegevuse kavandamisest ja läbiviimisest lasteaia erivanuseliste laste rühmas koolieelikute kooliküpsuse saavutamiseks.

Uurimistöö eesmärgist lähtuvalt püstitas autor järgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas lasteaiaõpetajad korraldavad õppetegevusi erivanuseliste laste rühmas kooliminevatele lastele?
2. Milliseid eeliseid ja raskuseid näevad lasteaiaõpetajad õppetegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas?
3. Milliseid häid praktikaid on lasteaiaõpetajad kogenud õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas?

Uurimistulemusi esitletakse peamiste uurimisküsimuste kaupa. Esimene uurimisküsimus annab ülevaate sellest, kuidas lasteaiaõpetajad tegelikult korraldavad õppetegevusi erivanuseliste laste rühmas kooliminevatele lastele ning millised meetodid neil kasutusel on. Teine uurimisküsimus annab võimaluse saada arusaama sellest, kuidas lasteaiaõpetajad tajuvad erivanuseliste laste rühmas õppetegevuse korraldamisega seotud eeliseid ja raskusi ning millised on nende praktilised kogemused selles valdkonnas. Kolmas uurimisküsimus annab ülevaate sellest, milliseid häid praktikaid on lasteaiaõpetajad kogenud õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas, millised on nende mõju laste arengule ning milliseid soovitusi lasteaiaõpetajad andsid tööd alustavale lasteaiaõpetajale.

2.2. Meetodi valik ja kirjeldus

Antud uurimistöös on autor kasutanud kvalitatiivset uurimisviisi ja andmekogumismeetodina poolstruktureeritud intervjuud ehk eesmärgipärast vestlust. Intervjuu valiti, kuna enamik küsimusi nõudis detailsemaid ja sügavamaid vastuseid ning

autoril oli raske ette ennustada, millises suunas intervjuueeritavate subjektiivsed vastused võiksid kalduda. Lisaks võib tekkida võimalus, et uuringus osalejad soovivad antud teemal rohkem arutleda, kui oli esialgu planeeritud. (Virkus, 2016) Intervjuu raames sai autor küsida lisaküsimusi ning lasteaiaõpetajad said anda põhjalikuma ülevaate, millised on õppe- ja kasvatustöö kavandamise ja läbiviimise keerukus erivanuseliste laste rühmas korraldada õppetööd koolieelikutele. Autor toob intervjuu eelisenähtlikkuse ja kohese tagasiside, mille käigus saab jälgida intervjuueeritava näoilmet. Samas tuuakse välja miinusena suurt ajakulu intervjuu läbiviimisel, transkribeerimisel ja analüüsimisel.

Meetodi valikul, milleks oli poolstruktureeritud intervjuu, peeti oluliseks mõista lasteaiaõpetajate arusaamu erivanuseliste laste rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ning läbiviimisel. Intervjuu käigus uuriti lasteaiaõpetajate arvamusi, nende kogemusi ning praktikaid, mis puudutab erinevate vanusegruppide lastega töötamist. Intervjuud viidi läbi intervjuueeritavate loomulikus keskkonnas, andes neile võimaluse rääkida oma kogemustest ja arusaamadest. (Laherand, 2008, lk 17)

Intervjuu küsimused (Lisa 1) olid eelnevalt paika pandud, mis lähtusid teoriast ja peamistest uurimisküsimustest. Intervjuu koosnes 18 küsimusest, mis oli jagatud neljaks teemaplokiks: 1. taustaandmed; 2. õppetegevuse kavandamine ja läbiviimine erivanuseliste laste rühmas koolieelikutele; 3. õppetegevuse korraldamise raskused ja eelised erivanuseliste laste rühmas; 4. lasteaiaõpetajate praktilised kogemused ja eduelamused erivanuseliste laste rühmas. Esimese teemaploki eesmärk oli välja selgitada intervjuueeritava taustaandmed. Teise teemaploki eesmärk oli välja selgitada, kuidas korraldatakse õppetegevusi koolieelikutele erivanuseliste laste rühmas. Kolmanda teemaploki eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamus õppetegevuse korraldamise eelistest ja raskustest. Neljanda teemaploki eesmärk oli välja selgitada, milliseid kogemusi ja häid praktikaid on lasteaiaõpetajad saanud erivanuseliste laste rühmas töötades.

2.3. Andmete kogumise protseduur

Autor alustas uuringu läbiviimiseks vajalike kontaktide otsimist Harjumaa lasteaedade kodulehtedelt, et teada saada, millistes lasteaedades on erivanuseliste laste rühmad. Saadud info põhjal kogus ta endale lasteaedade ja lasteaiaõpetajate kontaktid, misjärel saatis autor e-kirja lasteaia direktoritele ja õppejuhtidele, paludes nende abi erivanuseliste lasteaiaõpetajate kaasamiseks tema uurimistöösse. Mõned lasteaiaõpetajad ei soovinud

antud uurimistöös osaleda. Autor võttis kõigi sihtgruppi kuuluvate lasteaiaõpetajatega, kes olid nõus koostööd tegema, ühendust telefoni teel ning seejärel saatis neile tutvustava e-kirja, milles autor selgitas uurimistöö eesmärgi. Pärast tutvustavat meili leppis autor lasteaiaõpetajatega kokku intervjuude toimumise koha ja aja.

Enne intervjuude läbiviimist viis autor läbi pilootuuringu kolme erivanuseliste laste rühma lasteaiaõpetajaga läbi Zoomi keskkonna. Pilootuuringu tulemused näitasid, et küsimustik oli sobilik ja küsimused vastasid uurimistöö eesmärkidele. Kuna küsimused olid teemakohased, arusaadavad ja andsid vajaliku informatsiooni, siis polnud vaja teha ka muudatusi intervjuu küsimustikus. Pilootuuringu õnnestumisel osalenud lasteaiaõpetajate intervjuud võeti kasutusele uurimistöö tulemustes. Intervjuud viidi läbi ajavahemikus 04.03–15.03.2024.

Kõik vestlused salvestati mobiiltelefoni Voice Memos rakenduse abil. Enne intervjuud küsis autor intervjuueeritavalt luba intervjuu salvestamiseks ja transkribeerimiseks ning selgitas, milleks ja kuidas transkriptsiooni autori töös kasutatakse. Kõikidele intervjuueeritavatele tagati anonüümsus. Autor plaanis läbi viia 15 intervjuud, mis osutus alguses keeruliseks, kuid järjepidevus andis tulemusi ning lõpuks saadi kokku soovitud arv intervjuueeritavaid. Kohapeal soovis intervjuud anda üheksa lasteaiaõpetajat ja kuus lasteaiaõpetajat soovisid intervjuud läbi viia suhtluskeskkonna Messenger vahendusel. Ühe õpetajaga kulus keskmiselt intervjuuks 15 minutit, kõige lühem intervjuu kestis 5 minutit ja 38 sekundit ning kõige pikem intervjuu kestis 35 minutit ja 52 sekundit.

Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuude abil, mis toimusid intervjuueeritavaga vesteldes talle sobivas kohas või videokõne vahendusel keskkonnas Messenger. Autor transkribeeris intervjuusid ajavahemikul 15.03–23.03.2024 ning analüüsis andmeid vahemikul 24.03–10.04.2024.

2.4. Andmeanalüüs

Intervjuude transkribeerimine on väga oluline ning sellest lähtudes transkribeeris autor kõik 15 salvestatud intervjuud, neid hoolikalt kuulates ja seejärel need võimalikult täpselt käsitsi Wordi dokumenti kirja pannes. Kokku transkribeeriti 44 lehekülge A4 formaadis teksti, kasutades kirjastiili Times New Roman, kirjasuurust 12 ja reavahet 1,5.

Salvestatud vestlused transkribeeriti ning intervjuude sisu analüüsis autor käsitsi, tuues välja ilmekamad näited. Andmetest lähtuvalt kasutati induktiivset sisuanalüüsi, kus autor luges teksti korduvalt läbi, et välja tuua olulised mõtted, luua koodid ja neist omakorda kategooriad. Intervjuude transkribeerimisel märgiti intervjuueeritavad koodidega. Autor kasutas intervjuueeritavate kodeerimisel lühendeid nende nimede asemel: Õ1, Õ2 jne. Uurimistöös on lasteaiaõpetajate arvamused välja toodud kaldkirjas. Uurimistöös andmeanalüüsi käigus selgus, et kasutati kvalitatiivset uurimisviisi ja uurimisinstrumentina poolstruktureeritud intervjuusid. Andmete analüüsimiseks rakendati sisuanalüüsi ning uuringus osales kokku 15 lasteaiaõpetajat erinevatest Harjumaa lasteaedadest.

2.5. Valimi moodustamine ja kirjeldus

Andmete kogumiseks valis autor ise välja intervjuus osalejad, lähtudes uurimiseesmärgist, kuna eesmärgiks oli välja selgitada erivanuseliste laste rühma lasteaiaõpetajate arvamused õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisest ja läbiviimisest lasteaia erivanuseliste laste rühmas. Valimiks oli sihipärane valim, kelleks olid Harjumaa erinevate lasteaedade lasteaiaõpetajad, kelle rühmas käivad erivanuselised lapsed. Sihipärane valim on valimimeetod, kus valimi liikmed valitakse teadlikult ja eesmärgipäraselt ning kindlate kriteeriumite alusel (Õunapuu, 2014, lk 143). Autor valis Harjumaa lasteaedade lasteaiaõpetajad, kuna piirkond on autorile geograafiliselt lähedal ja selle läbiviimine on logistiliselt lihtsam, võrreldes teiste piirkondadega. Kuna piirkond on suur, oli suurem võimalus leida vastav arv intervjuueeritavaid.

Valimisse kuulus 15 lasteaiaõpetajat erineva vanuse, haridusliku tausta ja staažiga (Lisa 2). Lasteaiaõpetajad jagunesid vanuseliselt nelja vanuserühma: 30–40aastaseid oli kolm; 41–50aastaseid oli seitse; 51–60aastaseid oli kolm ning 61–70aastaseid oli kaks. Lasteaiaõpetajad jagunesid haridustasemelt järgnevalt: kõrgharidusega oli 12 lasteaiaõpetajat, kellest kaks oli magistrikraadiga; ühel lasteaiaõpetajal oli kõrgharidus omandamisel ja kahel lasteaiaõpetajal oli keskeriharidus. Kuuel lasteaiaõpetajal oli üldine tööstaaž 5–10 aastat; kahel lasteaiaõpetajal oli 11–20 aastat; viiel lasteaiaõpetajal 21–30 aastat; ühel lasteaiaõpetajal oli 47 aastat ning ühel lasteaiaõpetajal oli 48 aastat. Tööstaaž erivanuseliste laste rühmas oli järgmine: seitsmel lasteaiaõpetajal oli 1–5 aastat; viiel lasteaiaõpetajal oli 3–10 aastat ja kolmel lasteaiaõpetajal oli 24–30 aastat.

3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖST ERIVANUSELISTE LASTE RÜHMAS

Uurimistö eesmärgiks oli saada ülevaade erivanuseliste laste rühma õppetegevuse kavandamisest ja läbiviimisest, õppetegevuse raskustest ja eelistest ning milliseid eduelamusi on lasteaiaõpetajad intervjuu raames välja toonud.

3.1. Õppetegevuse kavandamine ja läbiviimine erivanuseliste laste rühmas koolieelikutele.

Selle alapeatüki eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas korraldatakse õppetegevusi koolieelikutele erivanuseliste laste rühmas. Lasteaiaõpetajate intervjuude põhjal selgus, et kõik intervjuueeritavad pidasid tegevuste kavandamist lasteaias äärmiselt oluliseks. Uurimistulemused näitavad, et kõik 15 lasteaiaõpetajat, kes osalesid intervjuus, kavandavad oma õppetegevused ühise nädalateema alusel, arvestades kõiki rühmas olevaid lapsi. Nädalakavade koostamisel erivanuselistes rühmades peetakse silmas matemaatika, keel ja kõne, lugemise ja kirjutamise ettevalmistust koolieelikutele. Kui on kasutusel projektõpe, siis lisatakse sinna juurde veel nädalakava ning täiendatakse tegevusi vastavalt vajadusele, nagu tõi üks lasteaiaõpetaja intervjuus välja: *Aga kuna on erivanuseliste rühm, siis meie teeme nädalakava ka. Just see, et oleks koolieelikutele tagatud matemaatika, keel ja kõne, lugemine, kirjutamine ettevalmistusena.* (Õ1) Olulisena toodi välja, et tuleb arvestada laste vanuse ja arengutasemega, et mitte seada lastele liiga keerulisi ülesandeid. Üks lasteaiaõpetaja on öelnud: *Väiksematel on värvid suurematel on juba ülesanded vastavalt keerulisemad ja ja suurused ja no kõik niiviisi püüame niiviisi teha.* (Õ12)

Lasteaiaõpetajad (Õ1, Õ2, Õ3) on intervjuudes välja toonud, et ei saa pelgalt tulla ja otsustada päeva tegevuste üle juhuslikult, vaid planeerimine peab olema hoolikalt läbimõeldud ning need ei tohiks olla väga pikad, sest lapsed väsivad kiiresti. Tuues välja: *Kuidas ma seda päeva plaanin, siis ma mõtlengi läbi selle täiesti detailselt igal hommikul: Mis?, Kus?, Keegi?, Kellega?. Niiet selles mõttes peab olema hommikul paber ees, et kirjutad päeva lahti, et kuidas täpselt on, et lihtsalt niisama, et hakkab päev jooksuma, see ei ole võimalik.* (Õ3) *Ja tegelikult ma ei plaani kunagi neid selliseid tegevusi väga pikale, sest et ma tean, et nad väsivad ära.* (Õ2)

Kuigi õppetegevusi tehakse ühiselt, kohandavad lasteaiaõpetajad neid individuaalselt, võttes arvesse iga lapse vanust ja arengutaset. Siiski üks lasteaiaõpetaja (Õ14) viib õppetegevusi läbi kõikidele vanusegruppidele eraldi, üks lasteaiaõpetaja (Õ15) jagas lapsed alagruppidesse vastavalt päevale ning üks lasteaiaõpetaja (Õ5) arvestab juba planeerimisel lapsed kahte gruppi. Lasteaiaõpetajad on öelnud järgmist: *Arvestan kõigepealt planeerimisel, et ää planeerin põhiliselt kahte gruppi, viie/kuuesed võtan pigem koolieelikutega kokku ja lihtsustan. Aga nooremad planeerimisel ää proovin, et rohkem oleks käelist.* (Õ5) *Tavaliselt teen kõigiga koos, kuid aegajalt tuleb lapsed siiski alagruppidesse panna, et saaksin teadmised lasteni paremini anda.* (Õ7) *Üldiselt oleme sättinud, et õppetegevused algaksid üheaegselt ja ühiselt. Olenevalt päevast olen lapsed kas loosi teel paardesse valinud koostöö eesmärgil või näiteks alagruppi jaotanud, et rühm tegeleb küll sama teemaga aga väiksematel lihtsustatud ja koolieelikutel näiteks tähe kirja eelharjutused.* (Õ15)

Uurimistulemustest ilmnes samuti, et kaks lasteaiaõpetajat (Õ1, Õ12) peavad oluliseks projektõppe meetodi kasutamist õppetegevuste planeerimisel erivanuseliste laste rühmas. Projektide elluviimisel arvestatakse eri vanuserühmade oskusi ja võimeid ning kohandatakse ülesandeid vastavalt sellele. Lasteaiaõpetajad selgitasid, et projektõppe võimaldab lastel aktiivselt osaleda õppimisprotsessis, kuna neil on võimalus kaasa rääkida teemade valikul ja projekti sisu kujundamisel vastavalt oma huvidele ja võimetele. Üks lasteaiaõpetaja ütles järgnevalt: *Kõigepealt pead sa oma lapsi tundma, milleks keegi on võimeline. Kõigepealt sa küsitled juba sügisel lapsed ära, mis projekte võiks see aasta teha. Siis tuleb ideekorje koolieelikutelt, mida nad tahavad teada seoses selle projektiga.* (Õ1)

Kõik 15 lasteaiaõpetajat rõhutasid erivanuseliste rühmade puhul oluliseks laste eelteadmiste arvestamist õppetegevuste kavandamisel ja läbiviimisel. Nende sõnul on see vajalik selleks, et igapäevastes õppetegevustes saaks arvestada kõigi laste individuaalsete võimetega, mainides: *Kõigepealt ma pean tegema selgeks eelteadmised ja siis sealt eelteadmiste pinnalt pean ma võtma veidi raskema, siis teema või uue teadmise, mida ma soovin neile siis õpetada.* (Õ6) *Kõigepealt pead sa oma lapsi tundma milleks keegi on võimeline.* (Õ1)

Kolm lasteaiaõpetajat (Õ3, Õ9, Õ10) olid toonud välja oma intervjuus, et nad lähtuvad õppetegevuste kavandamisel kooliminevatest lastest. Nad lähtuvad riiklikust õppekavast ja lähtuvad nädalateemade planeerimisel koolieelikute vajadustele, kohandades tegevusi vastavalt nooremate laste tasemele. Kuigi ülejäänud 12 lasteaiaõpetajat ei maininud oma

intervjuudes otsest lähtumist koolieelikutest, tuli analüüsi käigus siiski välja, et ka nemad lähtuvad koolieelikutest ja arvestavad oma tegevuste kavandamisel ja läbiviimisel nooremate laste tasemega. Öeldes järgnevalt: *Õppetegevuse viime läbi lähtuvalt kooliminevatest lastest ehk teeme üldse õppekava ja selle (ee) nädalateemade lähtuvalt nendest ja noorematel lastel teeme need lihtsalt selle võrra lihtsamaks.* (Õ10) Üks intervjuus osalenud lasteaiaõpetaja (Õ9) märkis: *Et ja noh see põhiliselt ma ikkagi kavandan nagu vanemate laste järgi seda tegevust, et siis need nooremad, nendega vaatan nagu siis jooksvalt kuidas noh.* (Õ9)

Intervjuude analüüsi käigus selgus, et kõik 15 intervjuueeritud lasteaiaõpetajat alustavad õppetegevuste läbiviimist üheskoos, tegevusi viiakse läbi mänguliselt ning koolieelikutele tehakse pärast lisaks eraldi tegevusena lugemise ja kirjutamise eelharjutusi. Neli lasteaiaõpetajat (Õ1, Õ2, Õ3, Õ6) tõid intervjuudes esile, et õppetegevuste läbiviimist alustatakse hommikuringis, kus tutvustatakse päeva tegevusi. Alguses viiakse tegevusi läbi kogu rühmaga, seejärel viiakse tegevused läbi individuaalset arengutaset arvestades. Kolm lasteaiaõpetajat kirjeldasid õppetegevuste läbiviimist järgmiselt: *Mina viin läbi õppetegevusi ee nõnda, et ühine tegevus on meil hommikuring, kus siis on kõik lapsed koos. Ja siis ülejäänud tegevused on siis nõnda, et kuna see puudutab rohkem nagu koolieelikuid, et siis koolieelikutega on eraldi õppimine.* (Õ3) *Mh, me alustame kõik koos hommikuringina ja seejärel, kuna meil on lapsed jaotatud vanuselisel laudkondade kaupa toimuvad tegevused kolmes alagrupis.* (Õ6) *Kui saab siis koos mingi osa ja nooremad lahkuvad varem või siis päris vanuse või individuaalse lähenemisega, vastavalt võimetele, gruppides moodustades töötuba.* (Õ13)

Uurimistulemustest ilmnis, et intervjuudes osalenud kõik 15 lasteaiaõpetajat peavad oluliseks eraldi õppetegevuste läbiviimist koolieelikutele. Üks lasteaiaõpetajat (Õ2) tõi intervjuus lisaks, et neil on kooliks ettevalmistuseks eraldi kaks päeva nädalas. Kaks lasteaiaõpetajat (Õ4, Õ5) tõid välja eraldi mõeldud õppekäigud koolieelikutele, mida tehakse koos ühevanuseliste 6–7 aastaste rühmaga, öeldes järgmiselt: *Me teeme koolieelikutega (aa) väljasõitudel erinevatel, koos teiste rühmadega. Nüüd just käisime Ämaris. Mul oli neli koolieelikut kaasas ja kui meil on veel selliseid väljasõite, kuhu lähevad ainult koolieelikute rühm, siis on tavaliselt minu neli koolieelikut ka kaasatud.* (Õ4) *Et kavandangi no õppekäike näiteks. Võtangi viie kuni seitsme aastased, sellepärast, et noorematega liigume me asulas ringi, suurematega saab kaugemale minna.* (Õ5)

Intervjuude analüüsis selgus, et ühistegevusele lisaks tehakse koolieelikutele individuaalseid õppetegevusi, sealhulgas töölehti ja virtuaalseid mängu, lugemist ja matemaatikat, et toetada nende valmisolekut kooliks, lausudes: *No koolieelikutega täidame rohkem töölehti, loogikaülesandeid. Koolieelikutega keskendun rohkem tähtede (häälikanalüüs vaiksamas keskkonnas kui väiksemad nt õues) ja numbrite tundmaõppimisele, samuti sotsiaalsete oskuste kujunemisele. (Õ15) Koolieelikutega on meil käsil töövihik, mis aitab kooliks ette valmistada, lisaks hommikuringis teeme läbi mitmeid tegevusi lõimides erinevaid valdkondi. (Õ7) Selline lähenemine on suunatud tagama koolieelikute piisava ettevalmistuse ja vältima olukorda, kus kooliteele asuv laps jääb teistest maha, mis võib tema kooliteed raskendada. Omakorda tagada, et kõik lapsed oleksid kooliminekuks valmis ja omaksid vajalikke teadmisi ning oskusi. Kaks lasteaiaõpetajat ütlesid järgmist: *Koolieelikutele kavandan tõesti eraldi õppetegevusi lisaks, sest soov on neid kooliks ette valmistada parimal moel. Jälgin õppekava, et saaksid kõik vajalikud valdkonnad käsitletud ja lastele ka edasi antud vajalikul hulgal. (Õ7) Koolieelikutega me teeme eraldi seda keel seda kirjalikku kõne või no neid matemaatika ülesandeid. (Õ12)* Individuaalsed õppetegevused võimaldavad lasteaiaõpetajatel keskenduda iga lapse individuaalsetele vajadustele ja arengutasemele ning pakkuda neile sobivat tuge. See omakorda aitab luua tugeva aluse edasiseks õppimiseks ja kooliteel edukaks hakkama saamiseks. Üks lasteaiaõpetaja mainis järgmist: *No just sellepärast peangi vajalikuks, et olla kindel, et kõik lapsed on ka omandanud vastavad asjad, mis programmis on ette nähtud. (Õ1)**

Kõik 15 intervjuus osalenud lasteaiaõpetajat jagavad seisukohta, et eraldi õppetegevuste korraldamine koolieelikutele on oluline. Mainiti eraldi tegevustena just lugemist ja kirjutamist: *Need tegevused, kus me peame midagi kirjutama, ee midagi proovima lugeda, mingisugust tähe mängu tehes, neid ma teen ikkagi eraldi. (Õ6) Ja, ja nende koolilastega me teeme ikka palju veel eraldi tööd. No ainult neid matemaatikat ja kirjalikku seda kõnet. (Õ12)* Nende ühine eesmärk on tagada, et koolieelikud jõuaksid vastava tasemeni ning oleksid koolis edukad. Üks lasteaiaõpetaja (Õ3) väljendab arvamust, et see on vajalik, kuna soovib tagada oma õpilastele hea lähtepunkti kooli alguses. Soovides, et lapsed saaksid koolis alguses hakkama ning omavad aru saama sellest, mida neilt esimeses klassis oodatakse. *Ma pean muidugi seda vajalikuks. Seda, et ma sellepärast, et, mh mmm mul on väga oluline, et minu kasvandikud nagu saavad koolis kohe alguses ikkagi reepeale, mis tähendab seda, et mida esimeses klassis ühelt lapselt kes lasteaiast tuleb oodatakse. (Õ3)*

Üks lasteaiaõpetaja tõi esile, et tema lähtub Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, mida ülejäänud lasteaiaõpetajad otseselt intervjuudes välja ei toonud, kuid intervjuusid analüüsid siiski selgus, et ka nemad lähtuva Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast. Lausudes järgmiselt: *Eeh koolieelikutele, kõigepealt arvestan, et on ju Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ja võtan arvesse kõigepealt need eeldatavad üldoskused ja siis õppekasvatustöö valdkonnad, kuhu nad peavad kevadeks jõudma.* (Õ5)

Vastustest selgub, et koolieelikutele mõeldud õppetegevuste korraldamisel erivanuseliste laste rühmas arvestavad kõik intervjuus osalenud lasteaiaõpetajad kõigi laste individuaalseid võimeid. Õppetegevused kavandatakse ühise nädalateema alusel, võttes arvesse laste vanust ja arengutaset. Enamik lasteaiaõpetajaid keskendub päeva planeerimisel koolieelikute vajadustele ning kohandab tegevusi vastavalt nooremate laste tasemele. Mõned lasteaiaõpetajad teevad õppetegevusi eraldi vanusegruppidele, teised jaotavad lapsed alagruppidesse vastavalt päevale. Õppetegevused algavad hommikuringis, kus tutvustatakse päeva tegevusi ning seejärel jätkatakse rühmade kaupa, võimaldades individuaalseid ja grupipõhiseid tegevusi. Mõned lasteaiaõpetajad peavad oluliseks projektõppe meetodit, mis võimaldab lastel osaleda aktiivselt õppimisprotsessis vastavalt oma huvidele ja võimetele. Koolieelikutele on sageli eraldi õppetegevused, sealhulgas töölehed, mängud ja erinevad ettevalmistatud tegevused, et tagada koolieelikutele valmisolek kooliks. Individuaalsed õppetegevused võimaldavad lasteaiaõpetajatel keskenduda iga lapse vajadustele ja arengule, tagades tugeva aluse edasiseks õppimiseks. Ühine eesmärk on tagada koolieelikute edukas üleminek kooli ning tagada nende valmidus kooliteeks.

3.2. Õppetegevuse korraldamise raskused ja eelised erivanuseliste laste rühmas.

Selle peatüki eesmärk oli analüüsida lasteaiaõpetajate intervjuudest saadud vastustest tulenevaid seisukohti erivanuseliste laste rühmas õppetegevuse korraldamise eelistest ja raskustest.

Uurimistulemused näitavad, et erivanuseliste laste rühmas õppetegevuse korraldamisel võivad ilmned nii eelised kui ka raskused. Viis lasteaiaõpetajat (Õ4, Õ9, Õ14, Õ11, Õ15) peavad erivanuseliste rühma pigem eeliseks. Üks lasteaiaõpetaja (Õ1) ei näe raskusi ega eeliseid, öeldes: *Ei üht ega teist. Tööd tuleb teha järjepidevalt.* (Õ1) Seitse lasteaiaõpetajat (Õ2, Õ3, Õ5, Õ6, Õ7, Õ8, Õ13) tunnevad nii eeliste kui ka raskuste olemasolu. *Raskusi*

*pigem ei ole, päevakava tuleb eelnevalt läbi mõelda ja meeskonnaga päeva plaan läbi arutada. Õppetegevused saab läbi viia gruppides, näiteks väiksematel õueaeg. (Õ13) Kaks lasteaiaõpetajat (Õ10, Õ12) on toonud välja, et õppe- ja kasvatustegevuste planeerimine erivanuselistes rühmades on pigem keeruline ning üks lasteaiaõpetaja (Õ3) võrdles erivanuseliste rühma peres kasvamisega, märkides: *Ma näen seda, et see ongi nõnda, et see on nagu peres kasvamine. (Õ3)**

Kõik 15 lasteaiaõpetajat, kes intervjuus osalesid, töid esile erivanuseliste laste rühmas koos õppimise eeliseid. Eelisena töid neli lasteaiaõpetajat (Õ5, Õ6, Õ8, Õ13) väiksemate laste huvi vanemate laste tegevuste jälgimisel ning seeläbi omandavad teadmisi väiksemad kiiremini. Tuues välja: *Siis nad õpivad ka üksteise gruppide pealt, et väga hästi nooremad käivad vaatamas kuidas vanemad kirjutavad juba proovivad järgi. Eeliseks on, et noorematel on vanematelt eeskuju võtta, mis neid ees ootab juba läheb põnevaks. (Õ13)* Nad rõhutasid nooremate laste võimalust õppida vanematelt lastelt ning vanemate laste rolli eeskujuna noorematele. Lisaks töid nad välja suurema omavahelise tähelepanelikkuse erinevas vanuses laste seas. Tuues välja, et lapsed toetavad üksteist vastastikku ning selliselt toimub sotsiaalne areng kiiremini. *Eelistena tooksin välja mitmekesise õppimisvõimaluse ja sotsiaalse keskkonna. Nooremad lapsed võivad õppida vanematelt eakaaslastelt, kogedes eeskuju ja toetust. See on minu meelest suureks plussiks. (Õ7) Lapsed abistavad üksteist, on empaatilisemad, märkavad kui kellelgi on abi vaja. Aitavad ise või paluvad täiskasvanut. Lapsed saavad iga päev suhelda erinevas vanuses lastega. (Õ15)* Kolm lasteaiaõpetajat (Õ4, Õ9, Õ10) toovad olulise eelisena esile erivanuseliste laste rühma väiksema koolieelikute arvu, mis võimaldab neil rohkem individuaalset tööd teha ja igat tüüpi lastega tõhusalt tegeleda. Nad rõhutavad, et selline struktuur võimaldab neil pöörata rohkem individuaalset tähelepanu iga lapse vajadustele. Lisaks märgib üks lasteaiaõpetaja (Õ1), et erivanuselises rühmas on võimalik paremini jõuda iga lapseni, võrreldes ühevanuseliste rühmaga, kus see võimalus võib kaduda, kuna sealsed lapsed vajavad enamjaolt ühesugust lähenemist. Näitena toodi välja: *Eelis ongi see, et sa jõuad lihtsalt iga lapseni, et seal ei olegi, et suures rühmas võib see natuke kaduma minna. Aga erivanuseliste rühmas, mina arvan küll, et me jõuame iga lapseni. (Õ1) Mmmm eelis on see, et eee mul ei ole neid nii palju (jaaaa) mul on rohkem aega nende jaoks. (Õ4)* Intervjuude analüüsist ilmselt, et kuus lasteaiaõpetajat (Õ1, Õ3, Õ9, Õ11, Õ12, Õ14) peavad väga oluliseks õppetegevuste läbiviimisel erivanuseliste rühmas rühmameeskonna koostöisust, eriti rõhutati õpetaja abiga koostöö tähtsust. Toodi välja, et õppetegevuste kvaliteet ja efektiivsus sõltuvad suuresti

sellest, kuidas rühmameeskond koostööd teeb. *Eriline roll on õpetaja abil rühmas, et väga tähtis. Seda tuleb rõhutada, et erivanuseliste rühma õpetaja abi on täpselt sama tähtis kui erivanuseliste rühma lasteaiaõpetaja, sest kui mina tegelen ühe grupiga siis tema tegeleb teiste lastega.* (Õ1)

Lasteaiaõpetajad on toonud oma intervjuudes välja erinevaid raskusi, mida nad näevad erivanuseliste laste rühmas. Üks lasteaiaõpetaja (Õ1) märkis intervjuus, et kui rühma juhtub jääma üksik koolieelik, siis võib tal tekkida soov pöörduda nooremate laste tegevustesse ning see võib tekitada arengulise tagasilöögi. Raskustena oli toonud üks lasteaiaõpetaja (Õ3) välja just selle, et nooremate laste rahutus ja lärmakus võib häirida õppimist ja õpirahu saavutamist ning füüsilised erinevused vanusegruppide vahel võivad raskendada õppekäikude planeerimist ja tegevuste valikut, kuna kõigi laste võimekus ja vastupidavus on erinev. *Nii et see on üks asi, üks asi, mis erivanuseliste rühma puhul teeb võib-olla keerulisemaks on see, et kuna füüsiline vastupanu (eee) nagu füüsiline võimekus on erinev. Et meil on natukene komplitseeritud sellised õppekäigud ehk siis me väga ei saa kuskil ka pikki matku ette võtta, sest et meil on kõige noorem kolmene.* (Õ3) Üks lasteaiaõpetaja (Õ10) on öelnud: *Mm tegelikult noh ütleme nii, et et ega ta kerge ei ole.* (Õ10) Intervjuus osalenud kolm lasteaiaõpetajat (Õ7, Õ8, Õ11) märkisid, et erivanuseliste laste rühmas õppetöö kavandamine toob kaasa raskusi, kuna tegevuste planeerimisel tuleb arvestada laste vanuse ja arengutasemega. *Raskustena tooksin välja individuaalsete vajaduste ja arengutasemete suurem varieeruvus, mis tekitab vajaduse õppetöö diferentseerimist ja tähelepanu igale lapsele. Samuti mõjutavad vanuseerinevused sotsiaalseid dünaamikaid rühmas. Raskusteks võivad olla erinevad arengutasemed, vajadused ja tähelepanu nõuded, mis teeb lasteaiaõpetaja õppetöö planeerimise kindlasti keerulisemaks ja ajamahukaks.* (Õ7) Selleks, et tagada iga lapse individuaalne areng ja edasijõudmine, on vaja lähenemist, mis võimaldab kohandada õppekava vastavalt iga lapse vajadustele ja võimetele. Kaks lasteaiaõpetajat (Õ2, Õ12) oli välja toonud raskusena muukeelsed lapsed rühmas, kellele tuleb kavandada lisaks eraldi veel individuaalselt õppetööd. *Kuna meie rühmas on sees ka vene lapsed, siis ka nendele tuleb eraldi midagi välja mõelda. Aga noh üldjuhul on see, et venelaste puhul ma ikkagi tahaks seda sõnalist, et ta peaks mulle midagi näitama või midagi andma.* (ää) *Nagu vestlust rohkem ja pildi materjali rohkem.* (Õ2) Üks lasteaiaõpetaja (Õ12) toob välja raskusena erivajadustega lapsed rühmas, kellega on vaja teha individuaalset tööd, kuna nemad grupis hakkama ei saa. *Ja erivajadusega noh lapsed on meil tihti. Ta ei tulegi tegevusse ja no ikkagi arvestama seda, et nendel on ikkagi vaja nagu*

seda individuaalset tööd, need grupis tööd ei saagi teha. Et anda kõike individuaalselt ja ka need teist keelt kõnelevate lastega võtame ka ikka pärast uuesti, sest nad ei saa ikkagi kõigest aru. (Õ12) Üks lasteaiaõpetaja on toonud raskusena välja topelt planeerimise, mainides järgmist: Raskused on see, et sa pead tegelikult ikkagi kogu aeg mõtlema sellele, et sa pead tegema ühte tegevust vähemalt kolmes erinevas raskusastmes. Et sa pead nagu rohkem võibolla kavandama ja läbi mõtlema. (Õ8)

Lasteaiaõpetajate vastustest selgub, et erivanuseliste laste rühmas õppetegevuse korraldamisel ilmnevad nii eelised kui ka raskused. Enamik lasteaiaõpetajaid peab erivanuselise rühma siiski pigem eeliseks, kuid mõned näevad ka sellega seotud raskusi. Eelised hõlmavad väiksemate laste võimalust õppida vanematelt lastelt ning suurema tähelepanelikkuse ja vastastikuse toetuse tekkimist laste seas. Lisaks võimaldab erivanuseliste laste rühm lasteaiaõpetajatel võimaldada rohkem individuaalset tähelepanu ja jõuda iga lapseni. Siiski tõid mõned lasteaiaõpetajad esile raskusi, sealhulgas nooremate laste rahutust ja vanusest tulenevaid füüsilisi erinevusi, mis võivad mõjutada õppetegevuste planeerimist ja läbiviimist. Lisaks toodi välja muukeelsed ja erivajadustega lapsed, kes vajada rohkem individuaalset lähenemist ja täiendavat tegevuste planeerimist. Kõik lasteaiaõpetajad rõhutavad rühmameeskonna olulisust õppetegevuste läbiviimisel ning rühmameeskonna võrdset tähtsust erivanuseliste laste rühmas. Kokkuvõttes nõuab erivanuseliste laste rühmas õppetegevuse kavandamine ja läbiviimine hoolikat planeerimist, individuaalset lähenemist ning tugevat rühmameeskonda.

3.3. Õpetajate praktilised kogemused ja eduelamused erivanuseliste laste rühmas.

Selle peatüki eesmärk oli välja selgitada, milliseid kogemusi ja häid praktikaid on lasteaiaõpetajad saanud erivanuseliste laste rühmas töötades. Uurimistulemustest selgus, et kõik 15 intervjuus osalenud lasteaiaõpetajat tõid välja, et nad pole otseseid koolitusi erivanuseliste laste õppetegevuse kavandamiseks ja läbiviimiseks saanud. Üks lasteaiaõpetaja (Õ3) mainis: *Ma ei mäleta, et ma oleksin kunagi ise saanud kusagilt midagi kellegi käest rohkem kui see, et ma olen kõik selle ise leiutanud. (Õ3) Üks lasteaiaõpetaja (Õ11) mainis: Aa kui ausalt öeldes, tegelikult olen ainult läbinud ühe koolituse, see oli siis Lee Kerde koolitus: Liitühm- hädaabinõu või hea võimalus laste arengu toetamiseks. (Õ11) Siiski kaks lasteaiaõpetajat (Õ8, Õ9) tõid esile heaks praktikaks erivajadustega lastele suunatud koolitusi, mis leiavad väga hästi rakendust ka erivanuseliste laste rühmas, mainides: *Kõige paremad koolitused on olnud need, mis on olnud nagu nad on küll otseselt**

suunatud nagu erivajadustega lastele aga need on väga palju aidanud ka kui on sihukesed erivanuselised või eritasemega lapsed. (Õ9) Erivajadustega lastega olen saanud koolitusi aga neid koolitusi saab rakendada ka erivanuseliste laste rühmas. (Õ8) Üks lasteaiaõpetaja (Õ8) märkis, et töötades nii ühevanuseliste kui ka erivanuseliste laste rühmas, tuleb arvestada laste erineva arengutasemega. Ta tõi esile, et seetõttu pole olulist vahet, millises rühmas töötatakse, kuna individuaalse lähenemise vajadus on mõlemal juhul sama. Tuues välja: *Et kui sa töötad ühe vanuses laste rühmas, siis on nad niikuinii erineva tasemega. Sa niikuinii ei saa teha ühte õppetegevust ee täpselt ühtemoodi kõikidele lastele. Sa pead niikuinii arvestama sellega, et seal on nõrgemaid ja seal on tugevamaid lapsi. Kolme nelja aastaste seas on ka lapsi kes juba loevad näiteks ja arvutavad ja samas on ju laps, kes üldse tähtedest midagi ei tea. Et selles mõttes väga suurt vahet enam ei ole.* (Õ8)

Kaks lasteaiaõpetajat (Õ1, Õ12) tõi välja projektõppe olulisuse, nähes selles võimalust vanemate laste kaasamist nooremate õpetamisse. Lisaks kaks lasteaiaõpetajat (Õ9, Õ15) tõi välja heaks praktikaks omavahelisi majasiseseid nippe, kogemusi ja mõtteid, mis on aidanud parandada õppetöö kvaliteeti. Öeldes järgnevat: *No jah me üldiselt jagame oma majas omavahel ka seal mingisuguseid nippe ja mõtteid. Ja ja noh nagu ma ütlesin et meil on see projektõppe. Siis seal on väga hea see, kui panna näiteks nooremad vanematega ühte gruppi, teha mingit grupitööd, et siis need vanemad õpetavad nooremaid.* (Õ9) Üks lasteaiaõpetaja (Õ15) mainib, et on oluline olla avatud ja julge küsima teistelt lasteaiaõpetajatelt nende parimate praktikate kohta ning ütleb järgmist: *Palju on aidanud õpetajalt õpetajale kogemuse jagamine. Igal rühmal on olnud võimalus jagada teistele oma rühmas toimivaid häid nippe. Tuleb ainult ise olla avatud ja julge küsima.* (Õ15)

Samuti selgus intervjuudest, et kõik 15 lasteaiaõpetajat olid kogenud positiivseid kogemusi õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel. Lasteaiaõpetajad tõi esile erinevaid aspekte, mis neile rõõmu ja eduelamusi pakkusid. Näiteks rõhutas üks lasteaiaõpetaja (Õ1) läbimõeldud töö olulisust ja uute meetodite positiivset mõju. Seda järgnevalt seletades: *No töö peab olema lihtsalt läbimõeldud sul ja siis ta nii lähebki ja noh mõnikord on see, et me katsetame ka uusi asju, siis on positiivne kui see õnnestub.* (Õ1) Samal ajal kui üks lasteaiaõpetaja (Õ2) tõi esile lasteaiaõpetajate mitmekesise lähenemise ja võime keerulisi teemasid huvitavalt esitada. *Ää et just, et tegelt mõni õpetaja teeb lihtsate asjadega nii ägedaid asju. Et ta nagu põimib, et ükskord, et natuke teeb siin toas natukene, et just, et ta ei ole laua taga vaid ta on põrandal pikali või ta on koridoris püsti.* (Õ2)

Üks lasteaiaõpetaja (Õ4) jagas positiivseid kogemusi seoses erinevatel koolitustel osalemisel, sealhulgas Perona Tolsoni programmis ja meeskonna sisestel koolitustel. Lisaks võtab osa projektõppe koolitusel ning jätkab alustava õpetaja koolitust ülikoolis. Üks lasteaiaõpetaja (Õ14) mainis: *No ühesõnaga, mis mulle erivanuseliste rühma juures väga meeldib. Meeldib see, et ei ole sellist halba konkurentsi rühmas. Ei teki halbu liidreid rühma. Siis väiksemad lapsed märkamatuult õpivad suuremate järgi mängima. Teine asi märkamatuult õpivad nad suuremate kõrvalt ka lugemist ja kirjutamist nad hakkavad tegema varakult kirja harjutusi.* (Õ14) Kaks lasteaiaõpetajat (Õ6, Õ7) tõid heaks praktikaks, et erivanuseliste laste rühmas on vanemate laste eeskujul nooremate õpetamine ja nende kaasamine nooremate eest hoolitsemise, mis soodustab omavahelist õppimist ja vastutustunde arengut. Kuigi erialaseid koolitusi pole saadud, näevad kaks lasteaiaõpetajat (Õ6, Õ12) selles lähenemises olulist arenguvõimalust ning laste enda soovi õppida ja oma ideede panustamist. *Minu jaoks on kõige positiivsem kogemus see kui kui sa näed, et laps on valmis ja sel hetkel hakkad talle neid asju õpetama mida sa pead õpetama ja siis ta siis ta on nagu käsn, et ta võtab selle. Kui sa hakkad õigel hetkel mingit asja õpetama, siis ta on nagu käsn ja sa ei pea üldse selle õpetamisega väga palju vaeva nägema. Et kui lapsele huvi ja tahe ja tingimused on õiged siis ee siis see ongi kõige ägedam.* (Õ6) Lisaks on rakendatud koolitustelt saadud nippe ja nõuandeid koolieelikute õppimisse kaasamiseks, mille efektiivsus on märgatav. Üks lasteaiaõpetaja (Õ8) leidis, et õppe korraldamine ei ole keeruline ning paljud asjad tekivad iseenesest õpetamise käigus. Üheks heaks praktikaks toodi (Õ9) veel välja projektõppe olulisust vanemate laste kaasamisel. Samas kaks lasteaiaõpetaja (Õ10, Õ15) tõid välja positiivseid tulemusi õppemängude ja tegevuste korraldamisel ning tõid esile õnnestunud tegevuste motiveeriva mõju lastele. Lasteaiaõpetajad (Õ13, Õ14) tõid esile nooremate ja vanemate laste omavahelise koostöö ja toetuse olulisust ning tegevuste õnnestumise. *Siis vabal ajal jälle aitavad suuremad neid mängus ka kaasa, et sealt tuleb nagu omavaheline koostöö teistmoodi välja, kui ühevanuseliste rühmas.* (Õ13) *No et tegevused on õnnestunud, et lapsed on avaldanud ise soovi tegevusi korrata või küsimusi esitanud, et rohkem teada saada jne.* (Õ15) Õpetajate kogemused näitavad, et mitmekesine ja interaktiivne õppekorraldus võib olla tõhus ning pakkuda rõõmu ja eduelamusi nii lastele, kui ka õpetajatele.

Intervjuude analüüsimisel sai välja tuua, millistest toetusest lasteaiaõpetajad tundsid puudust, kui nad erivanuseliste rühma tööle läksid. Üks lasteaiaõpetaja (Õ2) tundis puudust toetavast sõbralikust nõust, kuna tundis endas ebakindlust. *Vajan nagu sellist, et keegi nagu*

ütteks, et tegelikkuses ee, et kui sa alguses oled oled väga ebakindel, sest sul on sihuke tunne, et sa ilmselt ütled kõik sõnad valesti ja kindlasti lapsed seda märkavad. (Õ2) Üks staažikas lasteaiaõpetaja (Õ3) mainis oma intervjuus: *Ma ei mäleta seda, ma lihtsalt hakkasin murdma otsast või minema ja, ja, ja kuidas see täpselt oli, päriselt ei mäleta. Ma ei olnud kunagi ju enne lasteaias töötanud, minul oli hästi küps kolleeg oli kõrval, kes seda laeva juhtis kindlal käel. Ju ma siis tulin lihtsalt oma sellise noorusliku elaaniga ja, ja, ja noh, oma võib olla sellise noh rõõmuga ja ideedega ja kuidagi olin suuteline sobituma.* (Õ3) Kolm lasteaiaõpetajat (Õ5, Õ8, Õ9) tundsid puudust tugispetsialistidest ning mentorist. *Ma oleksin siis tahtnud et mul oleks olnud kõrvale keegi e mentoritest. Mul ei olnud sellist varianti, kes oleks mind aitand erivanuseliste laste rühmas.* (Õ8) Üks lasteaiaõpetaja (Õ14) ei tundnud toetusest üldse puudust, kuna sattus lasteaiaõpetaja kõrvale, kes oli juba aastaid niinimetatud pererühmas töötanud. *Mina ei tundnudki, sest ma sattusin sellise õpetaja kõrvale kes oli väga tugev õpetaja juba aastaid siis töötad nende pere niinimetatud pererühmas ja tänu temale sain ma väga hea koolituse. Jah ma ütlen, et algus oli raske, sest et ee tegevuste planeerimine. Just nimelt, et kuidas saada nii, et see töö mu jaoks ei tunduks liiga raske.* (Õ14) Samuti ei tundnud üks lasteaiaõpetaja (Õ15) otseselt toetusest puudust, kuna tema rühmas oli pikaajaline õpetaja abi, kes aitas teda väga palju. Kaks lasteaiaõpetajat (Õ6, Õ7) tundsid puudust kolleegide toest. *Ma tundsin väga palju puuduste kolleegide toest. Noh olgugi, et ma ju sain küsida onju aga kuidagi sellised nagu kolleegilt kolleegile mingisugust nagu. Nõu või koolitust või midagi sellist. Vot sellest ma tundsin küll puudust tol ajal, et et ei mul ei olnud nagu kellegi poole otseselt nagu pöörduda, et nagu nõu küsida, et ma pidin ise õppima.* (Õ6) Üks lasteaiaõpetaja (Õ10) tundis puudust oskustest ja teadmistest erivanuseliste rühmas töötamiseks. Kaks lasteaiaõpetajat (Õ11, Õ12) tundsid puudust juhendamisel, kuidas viia läbi just erivanuseliste rühmas õppe- ja kasvatustegevust. *Alguses tundsin puudust sellest, et kuidas just õppe-kasvatustegevust läbi viia, et kui oled varem paar aastat töötanud just ühevanuseliste laste rühmas. Et oli väga keeruline sellepärast, et juba nädala plaanid või kõik need kavad. Sa teed pead tegema nagu ütleme siis, vanuseti on eesmärgid erinevatelt. Kõik panema need ütleme eraldi kirjutama, et nagu topelt tööd tuli hästi palju juurde.* (Õ11) Üks lasteaiaõpetaja (Õ4) oleks samuti vajanud juhendamisel toetust, kuidas teha arengukaarte, lõpukaarte ja laste iseloomustusi. *Mmmm tundsin puudust, mm pigem kõige rohkem tekitas raskusi nii-öelda see lõpukaardid ja arengukaardid ja laste iseloomustused.* (Õ4)

Kümme lasteaiaõpetajat on toonud välja, et nemad on saanud abi kolleegidelt (Õ1, Õ2, Õ6, Õ7, Õ8, Õ10, Õ11, Õ12, Õ14, Õ15), kus arutatakse omavahel probleeme, jagatakse kogemusi ning pakutakse üksteisele tuge ja nõuandeid. Töötades koos kogenud paarilistega, on õpetajad saanud praktilisi näpunäiteid ja nõuandeid, kuidas tõhusalt erivanuseliste lastega töötada. *Kõigepealt kõige pealt omaenda rühmast. Kui midagi on siis me tavaliselt räägime siin omavahel arutama läbi eksju vaidlustes selgub tõde. Eks kui siis on ikka midagi vaja siis küsime teise liitriühma käest.* (Õ1) Üks lasteaiaõpetaja (Õ7) on toonud välja ka teiste lasteaegade külastuse. *Teised lasteaiaõpetajad on andnud mõtteid ja ideid ning on olnud võimalus ka teisi lasteaedu külastada, kus sai ka vaadelda õppetegevust erivanuseliste laste rühmas.* (Õ7) Juhtkonnalt on abi saanud kaheksa lasteaiaõpetajat (Õ1, Õ2, Õ4, Õ5, Õ7, Õ10, Õ11, Õ13), kus õppealajuhatajad ja teised juhtivad töötajad on olnud toetavad ning aidanud lahendada keerulisi olukordi ning pakkunud vajalikku abi. Kolm lasteaiaõpetajat (Õ5, Õ9, Õ13) on toonud välja, et nad on osalenud erinevatel koolitustel, kus on saanud uusi teadmisi ja oskusi ning leidnud lahendusi oma tööalastele väljakutsetele. Kolm lasteaiaõpetajat (Õ3, Õ4, Õ9) on välja toonud abi saamist logopeedilt ja teistelt spetsialistidelt, kus spetsialistid nagu logopeedid on aidanud erivajadustega lastega tegelemisel ning pakkunud vajalikku tuge ja juhiseid. *Mhmm väga palju sain ma tuge õppealajuhatajalt ja logopeedilt.* (Õ4) Kokkuvõttes on mitmekesine tugi ja abi olnud oluline õpetajate arengus ja edukas toimetulekus erinevate väljakutsetega erivanuseliste lastega rühmas.

Oluline on mõista, et lasteaiaõpetaja roll on mitmekesine ja hõlmab nii õpetamist kui ka laste arengu toetamist. Kõik 15 intervjuus osalenud lasteaiaõpetajat andsid omapoolsed soovitusel algajale lasteaiaõpetajale töötamiseks erivanuseliste laste rühmas. Intervjuudes on lasteaiaõpetajad toonud välja mitmeid soovitusi, mis aitavad algajal lasteaiaõpetajal oma tööd paremini korraldada. Viis lasteaiaõpetajat (Õ1, Õ4, Õ5, Õ11, Õ14) on soovitusena toonud välja toetuse saamist kogenud kolleegilt, kes aitab mõista ajakasutust, õppekava korraldamist ja igapäevaseid ülesandeid. Partneri olemasolu aitab vältida segadust, närvi minekut ning pakub praktilist abi ja juhiseid. *Väga hea oleks ikka kui sul oleks vähemalt paariline siis natukene kogenum, et muidu võib tekkida selline segaduses olek.* (Õ1) *Meeskond peab suutma alagruppi juhtida jah, igaiüks on väga iseseisev ja kiiresti tegutsev, võtab üle vajadusel ülesandeid, et meeskonnatöö peab olema nagu õlitatud.* (Õ5) Paindlikkus õppekorralduses võimaldab paremini kohanduda laste individuaalsete vajadustega. Esimene samm on laste individuaalsete vajaduste ja võimete tundmaõppimine.

See aitab õpetajal kohandada õppetegevusi vastavalt iga lapse tasemele ja huvidele ning suunata neid koostööd tegema erinevas vanuses lastega. Õpetaja peaks rakendama vestluslaadset õpetamisstiili, kus ta räägib lastega ning selgitab ja juhendab tegevusi samm-sammult. See aitab lastel paremini aru saada ja suurendab nende motivatsiooni. Õpetaja peaks planeerima päeva ette, järgides kindlaid kellaaegu ja arvestades erinevaid tegevusi vastavalt laste vanusele ja vajadustele. Ühe lasteaiaõpetaja (Õ7) soovitusena oli kasutada diferentseeritud õpet ja individuaalset lähenemist igale lapsele ning samuti luua hea koostöö lapsevanematega. *Soovitaksin ise individuaalset lähenemist lapsele, vajadusel diferentseeritud õpet, soodustada laste vahelist sotsialiseerumist ja koostööd. Kindlasti leida omale selle teemalisi koolitusi ja teiste lasteaegade tegevuste vaatlusi. Luua hea koostöö lapsevanematega ning mitmekesiseid vaba aja tegevusi. Nii saab aitavad luua toetava õpikeskkonna, kus erivanuseliste laste erinevad vajadused on arvestatud.* (Õ7)

Soovitustena (Õ7, Õ11, Õ12, Õ13) toodi välja, et kindlasti osaleda erinevatel koolitustel ja saada mentorluse tuge kogunud õpetajatelt, et täiendada oma oskusi ja teadmisi lastega töötamisel. Üks lasteaiaõpetaja (Õ13) soovitas osaleda majasisestes lahtistel tundides. Üks lasteaiaõpetaja (Õ6) on välja toonud, et ära karda eksida ega uusi asju proovida. *Lahtised tunnid aitavad, sest järjest tuleb rohkem neid erivanuselisi. Et meil toimivad ka lahtised tunnid, kus sa saad minna käia teiste kogemusi vaatamas. Niiet sealt saab ka ikka kõrva taha panna iga kord erinevaid ideid.* (Õ13) Lasteaiaõpetajana on oluline avatus uutele ideedele ja pidev enesearendamine. *Küsi, uuri ja ära karda eksida. Ja katseta, sest mis mis nagu toimib ühe ühtede puhul ei pruugi toimida teiste puhul, et tegelikult peab ise hästi palju katsetama.* (Õ6)

Antud peatüki tulemusi analüüside saab välja tuua üheks heaks praktikas projektõppe olulisuse. Samuti omavahel praktiliste nippide jagamine õppetöö kvaliteedi parandamiseks. Enamik intervjuudes osalenud lasteaiaõpetajaid märkis, et pole saanud otseseid koolitusi erivanuseliste laste õppetegevuseks, kuid toodi esile erivajadustega lastele suunatud koolituste kasulikkuse. Õppe- ja kasvatustegevustes on oluline arvestada laste erineva arengutasemega, olenemata sellest, kas töötatakse ühevanuseliste või erivanuseliste lastega. Intervjuudes toodi veel välja erinevaid toetusvorme, mida lasteaiaõpetajad vajavad. Toodi välja soovitused algajatele lasteaiaõpetajatele, sealhulgas toetuse otsimine kogunud paariliselt, individuaalne lähenemine lastele ja koostöö lapsevanematega. Mitmekesine ja interaktiivne õppekorraldus võib olla tõhus ning pakkuda rõõmu nii lastele kui ka lasteaiaõpetajatele. Lasteaiaõpetajad tõid välja, et oluline on pidev enesearendamine ja

avatus uutele ideedele ning julgus eksperimenteerida erinevate õppemeetoditega. Mitmekesine tugi ja abi on olnud oluline lasteaiaõpetajate arengus ja edukas toimetulek erinevate väljakutsetega erivanuseliste lastega rühmas.

3.4. Arutelu

Antud uurimistöö eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamus õppetegevuse kavandamisest ja läbiviimisest erivanuseliste laste rühmas koolieelikute kooliküpsuse saavutamisest. Esimese uurimisküsimusega selgitati välja, kuidas lasteaiaõpetajad korraldavad õppetegevusi erivanuseliste laste rühmas kooliminevatele lastele. Nilk ja Saul (2009) on välja toonud, et erivanuseliste rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on oluline ning peaks olema süstemaatiline ja läbimõeldud protsess, mille eesmärk on toetada laste arengut ja õppimist erinevates valdkondades ning luua neile positiivne õpikeskkond.

Uuringust selgus samuti, et kõik lasteaiaõpetajad peavad erivanuseliste laste rühmas õppe- ja kasvatustegevuste kavandamist ja ettevalmistamist eriti oluliseks, kuna peab tegevusi planeerima erinevatele vanuserühmadele. Lasteaiaõpetajad tõid välja, et kõik tegevused tuleb hoolikalt ja läbimõeldult ette planeerida, kuna nende läbiviimist ei saa alustada ilma põhjaliku ettevalmistuseta. Seda kinnitavad ka Mänd (2003) ning Lootsar ja Terri (1955), et väikelapse arengut toetavad õppe- ja kasvatustegevused peaksid olema hoolikalt kavandatud, arvestades lapse individuaalseid vajadusi ja huve. Tegevused peavad olema põhjaliku ja paindlikud, et toetada laste individuaalset arengut. Lasteaiaõpetajad selgitasid, et erivanuseliste laste rühmas on palju erivanuses lapsi ning seetõttu tuleb arvestada erinevast vanuserühmadest laste individuaalsete võimete ja arengutasemega, mida kinnitab ka Nilk ja Saul (2009) ning Lootsar ja Terri (1955) seisukoht, et erivanuseliste laste rühma õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel on oluline arvestada lapse individuaalse vajaduse ja arengutasemega.

Veel on lasteaiaõpetajad välja toonud, et õppetegevused kavandatakse ühise teema alusel ning kohandatakse vastavalt laste vanusele ja arengutasemele. Selleks jaotatakse lapsed erinevatesse gruppidesse vastavalt nende oskustele ja võimetele. Sellist lähenemist kinnitavad ka Nilk ja Saul (2009) ning Hearse (2021). Lasteaiaõpetajad viivad läbi koolieelikutele eraldi õppetegevusi, et tagada koolieelikutele vajalik ettevalmistus kooliks. Lasteaiaõpetajad selgitasid, et teevad koolieelikutega lisaks töölehti, kirja eelharjutusi, matemaatikat, keelt ja kõne ning rohkem individuaalset lähenemist. Seesugune lähenemine

tagab koolieelikutele piisava arengulise ettevalmistuse ning väldib seeläbi olukorda, kus kooliteele asuv laps jääb teistest eakaaslastest maha.

Lasteaiaõpetajad pidasid oma töös oluliseks keskendumist individuaalsele lähenemisele, arvestades iga lapse võimeid ja huve pakkudes erinevaid raskusastmeid ja meetodeid. Sellised meetodid toetavad lasteaiaõpetajate pingutusi, et kooliminevad lapsed oleksid optimaalselt kooliks ette valmistatud, arvestades nende individuaalseid vajadusi ja arengutasemeid. Tegevuste planeerimisel lõimitakse erinevaid valdkondi mänguliste tegevuste kaudu, mis läbi võimaldatakse koolieelikutele mitmekülgset õppimist. Ühtlasi kasutatakse diferentseeritud õpet, kohandades tegevusi vastavalt laste individuaalsetele vajadustele ja võimetele, et tagada kõigile lastele osalemisvõimalus, olenemata nende vanusest või arengutasemest. Palts (2018) on välja toonud, et lasteaiaõpetaja töös on oluline arvestada laste vanuse, eeluskuste ja huvidega, et luua mitmekülgne ja huvitav diferentseeritud õppetegevus kaasamaks kõiki lapsi. Üldiselt soovitakse pakkuda igale lapsele sobivat ja arendavat õpet võttes arvesse laste individuaalseid omadusi ja vajadusi. Selline lähenemine võib tuleneda sellest, et lasteaiaõpetajad soovivad pakkuda igale vanusegrupile spetsiifilisemat ja kohandatumat õpet. Olulisemate aspektidena töid lasteaiaõpetajad õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel välja erivanuseliste lastega arvestamist, diferentseeritud õpet ja tegevuste planeerimist ning kohandamist.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, milliseid eeliseid ja raskuseid näevad lasteaiaõpetajad õppetegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas. Uuringust selgus, et lasteaiaõpetajad näevad erivanuseliste laste rühmas töötades nii raskusi kui ka eeliseid, kuid peamiselt nähakse siiski eeliseid. Uurimistulemused kinnitavad Häidkind ja Villems (2014) ning Katz (1995) seisukohta, et erivanuseliste laste rühmas suudavad suuremad lapsed õpetada väiksemaid. Lasteaiaõpetajad peavad oluliseks vanemate laste rolli olla eeskujuks noorematel lastele, mis annab koolieelikutele rohkem enesekindlust ning motivatsiooni õppetegevustes osaleda. See soodustab vastastikust õpetamist ja õppimist ning toetab laste kognitiivset ja sotsiaalset arengut ning võimaldab neil omandada uusi teadmisi ja oskusi läbi suhtluse oma eakaaslastega. Seda kinnitavad samuti Nilk ja Saul (2009), et kõige paremini saavad lapsed areneda mitmekesisel ja toetavas keskkonnas, mis aitab omandada olulisi suhtlemisoskusi, oskuseks kuulata, rääkida ning kompromisse leida. Kerde (2008) on samuti oma uurimuses toonud välja, et liitühmas nähakse võimalust lapse arenguks ja sotsiaalseks suhtluseks.

Lasteaiaõpetajad tõid eelistena välja koolieelikute väiksemat arvu rühmas, mis võimaldab lasteaiaõpetajatel rohkem lastele individuaalset lähenemist, tagades ettevalmistuse kooliks. Siiski oli lasteaiaõpetajaid, kes näevad raskusi õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel, mis nõuab rohkem aega tegevuste ettevalmistuseks, kuna tegevusi planeerides tuleb lähtuda iga lapse individuaalsetest võimetest ning arengutasemest. Lisaks toodi välja muukeelsed ning erivajadusega lapsed rühmas, kes vajavad individuaalset lähenemist. Soovisin uurida lasteaiaõpetajatelt häid praktikaid õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas. Antud uurimisküsimuse uurimistulemusi analüüsisid tõid kõik 15 lasteaiaõpetajat esile mitmeid kasulikke meetodeid, mis aitavad õppetöö kvaliteedi parandamisele. Üheks heaks näiteks toodi välja kolleegide vaheline suhtlus, mis soodustab positiivset õhkkonda ja võimaldab jagada ideid, nõuandeid ning lahendada koos keerukaid olukordi. Lisaks tõid lasteaiaõpetajad välja suuremate laste kaasamist nooremate laste eest hoolitsemisel ning nooremate laste kiiret õppimist suurematelt. Selline lähenemine arendab suurematel lastel vastutustunnet, lapsed muutuvad enesekindlamaks ja tugevneb iseseisev õppimine. Seda kinnitavad ka Katz (1995), Puls ja Tomingas (2007), Häidkind ja VILLEMS (2014) ning Hearse (2021), et erivanuseliste laste rühma üks eeliseid on vanemate laste õpetamine nooremaid ning vastupidi, mis muudab lapsed enesekindlamaks. Mainiti ka kolme õpetaja poolt, et kasuks tuleb osaleda koolitustel. Selgitades, et kuigi need koolitused ei olnud otseselt suunatud erivanuseliste laste rühmale, vaid erivajadustega laste rühmale, sobivad need sellegipoolest väga hästi rakendamiseks ka erivanuseliste laste rühmas.

Liitrühmas tööd alustavatele lasteaiaõpetajatele soovitati osaleda koolitustel, kasutada mentori tuge, osaleda majasisestes avatud tundides, viia tegevusi läbi kindlatel kellaaegadel ning rakendada rohkem vestluslaadset õpetamisstiili. Väga heaks nõuandeks toodi välja, et kunagi ära karda abi küsida, alati tuleb olla julge ja pealehakkaja. Sellised soovitused annavad algajale lasteaiaõpetajale enesekindlust ning julgust alustada oma tööd erivanuseliste laste rühmas. Selle uurimisküsimuse vastustest saab järeldada, et lasteaiaõpetajad on kogunud mitmeid olulisi praktikaid, mida nad on tundnud erivanuseliste laste rühmas töötades.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö probleem seisnes selles, et lasteaedades moodustatakse erivanusliste laste rühmi, mille tõttu on lasteaiaõpetajatel raskem tagada koolieelikute ettevalmistust kooliks võrreldes ühevanusliste rühmadega. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, milline on lasteaiaõpetajate arvamus õppetegevuse kavandamisest ja läbiviimisest erivanusliste laste rühmas koolieelikute kooliküpsuse saavutamisest. Uurimistöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi ja andmekogumismeetodina poolstruktureeritud intervjuud. Valimisse kuulusid Harjumaa lasteaedade õpetajad. Intervjuudes osales 15 lasteaiaõpetajat erineva vanuse, haridusliku tausta ja staažiga.

Tuginedes peamistele uurimisküsimustele koostas autor 18 intervjuu küsimust. Vastustest sai autor teha järeldused, et lasteaiaõpetajad peavad väga oluliseks just tegevuste kavandamist, mis peaks olema paindlik ja hästi läbimõeldud, et tagada õppetegevuste tõhusus ja sobivus erivanusliste laste rühmas. Lasteaiaõpetajad kohandavad õppetegevusi vastavalt vajadusele individuaalselt, võttes arvesse iga lapse vanust ja arengutaset ning püüavad tagada, et tegevused oleksid huvitavad, mängulised ja vastaksid laste vajadustele. Tulemustest selgus, et uuringus osalenud lasteaiaõpetajad panustasid aega selliselt, et lapsed saaksid kooli minnes hästi hakkama.

Uurimistöös püstitatud eesmärgid said täidetud. Uurimistöö tulemuste põhjal on plaan koostada erivanusliste laste rühma lasteaiaõpetajale juhendmaterjal, kuidas planeerida ja läbi viia õppe- ja kasvatustegevusi. Samuti võiks lasteaed ja kool teha oluliselt rohkem koostööd, et lasteasutused saaksid tagada lastele sellise kooliks ettevalmistuse, mida kooli minevalt lapselt koolis oodatakse.

Antud uurimistöö annab mõningase ettekujutuse, kuidas intervjuus osalenud lasteaiaõpetajad on planeerinud õppe- ja kasvatustegevusi erinevas vanuses laste rühmas, keskendudes koolieelikute kooliks ettevalmistamisel.

Antud uurimistöö teema laiendusena võiks uurida, milline on olukord Eesti väikestes linnades ja asulates ning mil määral tagavad sealsed erivanusliste laste rühmad valmiduse kooliteeks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Basye, D. (2018, 24. jaanuar). Personalized vs. differentiated vs. individualized learning. Differentiated learning. *Iste*.

<https://iste.org/blog/personalized-vs-differentiated-vs-individualized-learning> (viimati vaadatud 08.01.2024)

Haridus- ja Teadusministeerium. (2023). *Alusharidus on kättesaadav kõigile lastele*.

<https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/alus-pohi-ja-keskharidus/alusharidus> (viimati vaadatud 14.10.2023)

Hearse, M. (2021). *The parents' guide to composite classes*. Kidspot.

<https://www.kidspot.com.au/parenting/primary-school/the-parents-guide-to-composite-classes/news-story/31a65e6c0fb57afc8cd242dddb2e88d1> (viimati vaadatud 28.10.2023)

Häidkind, P., Villems, K. (2014). Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine laste arengutasemest lähtuvalt. Rmt Häidkind jt. (Koost.). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. (lk 38–39). Haridus- ja Teadusministeerium.

Häidkind, P., Villems, K. (2014). Sujuv üleminek kooli. Rmt Häidkind jt. (Koost.). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. (lk 42–44). Haridus- ja Teadusministeerium.

Katz, L. (1995). *The Benefits of Mixed-Age Grouping*. ERIC Digest.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED382411.pdf> (viimati vaadatud 15.01.2024)

Kera, S. (2004). Lapse õppimine enne kooli. *Üheskoos teele*. (lk 67–68). Kirjastus Ilo.

Kerde, L. (2010). *Lapse areng ja koolivalmidus vanuseliselt homogeenses ja liitühmas: vanemate ja õpetajate arvamused ning laste arengunäitajad*. Magistritöö. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15882/kerde.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (viimati vaadatud 14.10.2023)

Kerde, L. (2008). *Lapse koolivalmidus liit- ning ühevanuste rühmas*.

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjKi669noCEAxX9PxAIHY9tBIwQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.digar.ee%2Farhiiv%2Fet%2Fdownload%2F147548&usq=AOvVaw3LUs1321wnZE09ldeNBlaT&opi=89978449> (viimati vaadatud 28.01.2024)

Kulderknup, E. (1998). Saateks. *Alushariduse õppekava. Lapsest saab koolilaps. Materjale koolivalmidusest ja selle kujunemisest*. (lk 3). Haridusministeerium.

Kollom, K. (2011). *Eile veel lasteaialaps, täna juba koolikiips*. Tea ja toimetaja alushariduses. Tallinna Ülikool. <http://www.teatoimeta.ee/uus/perekond/lapse-arengu-toetamine/eile-veel-lasteaialaps-tana-juba-koolikiips/> (viimati vaadatud 28.10.2023)

Koolieelne lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). RT I 2008, nr 87, 23, 152.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772> (viimati vaadatud 06.02.2024)

- Koolieelse lasteasutuse seadus. (1999). RT I 1999, 27, 387.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/120112014012?leiaKehtiv> (viimati vaadatud 15.11.2023)
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Infotrükk.
- Lewis, J. (2023). *A Montessori classroom. A close look at The Montessori Approach*.
<https://www.careforkids.com.au/blog/a-close-look-at-the-montessori-approach> (viimati vaadatud 28.10.2023)
- Linnas, M., Niiberg, T. (2007). Kooliküpsus. *Laps läheb lasteaeda*. (lk 111–113). Kirjastus AtIPulsex.
- Listopad, T. (2010, 05. veebruar). Psühholoog: lasteaedade vanuserühmade kaotamine on absurd. Delfi. <https://www.delfi.ee/artikkel/28984375/psuhholoog-lasteaedade-vanuseruhmade-kaotamine-on-absurd> (viimati vaadatud 14.10.2023)
- Lootsar, E., Terri, M. (1955). Segarühmaga tehtava töö põhilised iseärasused. *Kasvatustöö segarühmalises lasteaias*. (lk 6–9). Eesti riiklik kirjastus.
- Mänd, M. (2003). *Lasteaiaõpetaja käsiraamat*. Tallinn: Riiklik eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Montessori, G., M. (2023). *How Kindergarten Students Benefit From A Montessori Mixed-Age Classroom*
<https://calgarypreschools.ca/blog/How+Kindergarten+Students+Benefit+From+A+Montessori+Mixed-Age+Classroom/114> (viimati vaadatud 28.10.2023)
- Nguyen, N. (2022, 10. mai). *Differentiated and Personalized learning: Best strategies for implementation in hybrid classrooms*. FeedbackFruits.
<https://feedbackfruits.com/blog/differentiated-and-personalized-learning-best-strategies-for-implementation-in-hybrid-classrooms> (viimati vaadatud 08.01.2024)
- Nilk, A., Saul, H. (2009). Liitühm. Rmt E. Kulderknup (Koost.). *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. (lk 37–39). Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Kirjastus Studium.
- Nugin, K., Õun, T. (2017). Eessõna. *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. (lk 9). Kirjastus Atlex.
- Ots, L. (2008). Koolivalmidus- mis see on? *Juba kooli! Kuidas last kooliks ette valmistada*. (lk 12–13). Tallinna Raamatutrükikoda.
- Palts, K. (2018). Õpetamise diferentseerimine. *Laste õpetamise ja kasvatamise diferentseerimine erivajaduste identifitseerimise väljundina*. Tartu Ülikooli eripedagoogika osakond.
- Pill, G. (2021). *Koolieelse lasteasutuse liitühmas õppivate laste vanemate rahulolu õppe- ja kasvatustegevustega*. Tartu Ülikool.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/79f5c8b4-6691-41b2-98cf-2ba650d2ce4e/content> (viimati vaadatud 26.01.2024)

- Puls, A., Tomingas, A. (2007, 18. veebr.) *Pererühm, kas lihtsam või keerulisem*. Lasteaed.net. <https://www.lasteaed.net/2007/02/18/pereruhm---kas-lihtsam-voi-keerulisem/> (viimati vaadatud 28.10.2023)
- Saarits, Ü. (2005). Eelkoolialise lapse sotsiaalne areng ja eeldatavad oskused. Rmt L. Kivi jt. (Koost.). *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat*. (lk 71). Kirjastus Atlex.
- Saarits, Ü., Veisson, M. (2004). Alushariduse pedagoogide ettevalmistusest ja eelkoolipedagoogika-alastest teadusuuringutest aastail 1993-2003. Rmt M. Pandis (Koost.). *Kasvatusteadused muutuste ajateljel*. (lk 135–137). TPÜ Kirjastus.
- Talviste, K. (2015). Sissejuhatus. Lugemine, arvutamine, kirjutamine. *Lähem kooli. Lapse kooliks ettevalmistamise harjutused ja tarkused*. (lk 7–77). Kirjastus Pegasus.
- Tuuling, L. (2008). Laske lapsel laps olla! *Lapsevanem ja õpetaja lapse arengu toetajana. Mõtted lapsevanematele ja õpetajatele*. (lk 9). Tallinna Ülikooli kirjastus.
- Tõnumaa, Ü. (2010, 16. aprill). Kasvatus on muutunud pearahapõhiseks. *Õpetajate Leht*. <https://dea.digar.ee/?a=d&d=opetajateleht20100416.1.2&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA-----> (viimati vaadatud 14.10.2023)
- Vahesalu, A. (2008). Mis on koolivalmidus? Rmt A. Kloren (Koost.). *Koolivalmidus*. (lk 4). Tea ja Toimeta. Tallinna Pedagoogiline Seminar. Kirjastus Ilo.
- Veetamm, H. (2019). Montessori pedagoogika valdkond. *Montessori pedagoogika rühmaruumis*. (lk 27–29). Kirjastus Atlex.
- Viher, I. (2002). Koolivalmidus ja kohanemine koolis. *Nõuanded õpetajalt õpetajale. Koolivalmidus*. (lk 5). Tea ja Toimeta. Kirjastus Ilo.
- Virkus, S. (2016). Intervjuu valimise põhjendused. *Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs*. Tallinna Ülikool. https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_valimise_phjendused.html (viimati vaadatud 08.03.2024)
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused lasteaiaõpetajatele

Lugupeetud lasteaiaõpetaja!

Olen Karin Kaev Tartu Ülikooli Narva kolledži kolmanda kursuse üliõpilane. Õpin “Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas” õppekaval. Minu bakalaureusetöö teemaks on “Õppe- ja kasvatustöö kavandamine ja läbiviimine lasteaias erivanuseliste laste rühmas õpetajate arvamusel”. Sellest lähtuvalt olen koostanud intervjuu küsimustiku, mille eesmärgiks on välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamus õppetegevuse kavandamisest ja läbiviimisest lasteaia erivanuseliste laste rühmas koolieelikute kooliküpsuse saavutamiseks. Pöördun Teie poole informatsiooni kogumiseks, Teie arvamus on oluline. Intervjueeritavale on tagatud anonüümsus ning vastuseid kasutatakse ainult selle lõputöö raames.

1. Kui vana Te olete?
2. Mis haridus Teil on?
3. Kui kaua olete töötanud lasteaias?
4. Kui kaua olete töötanud erivanuseliste laste rühmas?
5. Kuidas kavandate ja viite läbi õppetegevusi erivanuseliste laste rühmas? (Kas viite tegevusi läbi eraldi alagruppides või on kõik lapsed koos?)
6. Kuidas arvestate õppetegevuse läbiviimisel laste vanuse ja arengutasemega?
7. Kuidas kavandate ja viite läbi õppetegevusi erivanuseliste laste rühmas koolieelikutele?
8. Kas kavandate koolieelikutele lisaks eraldi õppetegevusi?
9. Mille pärast peate seda vajalikuks/ ei pea seda vajalikuks?
10. Kas näete õppetegevuse korraldamisel pigem raskusi või eeliseid erivanuseliste laste rühmas?
11. Milliseid raskusi näete õppetegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas koolieelikute kooliks ettevalmistamisel?
12. Millised eeliseid näete õppetegevuse korraldamisel erivanuseliste laste rühmas koolieelikute kooliks ettevalmistamisel?
13. Milliseid häid praktikaid olete saanud töötades erivanuseliste laste rühmas? (koolitused, õppe-kasvatustegevuste kavandamise ja läbiviimise õnnestumised/ vaba aja tegevuste toimimine, vaimne/füüsiline/emotsionaalne/ sotsiaalne aspekt)

14. Milliseid eduelamusi olete kogenud erivanuselistes rühmas?
15. Milliseid positiivseid kogemusi olete kogenud õppe-kasvatustegevuste korraldamisel koolieelikutele?
16. Millisest toetusest tundsite puudust, kui alustasite tööd erivanuselistes laste rühmas?
17. Kust olete abi ja tuge saanud, kui olete seda vajanud?
18. Milliseid soovitusi annaksite õppe-kasvatustegevuse korraldamiseks õpetajale, kes alustab tööd erivanuselistes laste rühmas?

Lisa 2. Tabel Uurimuses osalenud lasteaiaõpetajad (n=15)

Lasteaiaõpetaja kood	Vanus	Haridus	Tööstaaž lasteaias	Tööstaaž erivanuseliste laste rühmas
Õ1	48-aastane	Kõrgharidus	28 aastat	28 aastat
Õ2	48-aastane	Kõrgharidus	9 aastat	1,5 aastat
Õ3	52-aastane	Kõrgharidus	30 aastat	30 aastat
Õ4	32-aastane	Keskeri	5 aastat	5 aastat
Õ5	50-aastane	Magistrikraad	24 aastat	7 aastat
Õ6	34-aastane	Kõrgharidus omandamisel	10 aastat	5 aastat
Õ7	42-aastane	Keskeri	8 aastat	6 aastat
Õ8	51-aastane	Kõrgharidus	15 aastat	3 aastat
Õ9	43-aastane	Kõrgharidus	19,5 aastat	6 aastat
Õ10	45-aastane	Kõrgharidus	25 aastat	8 aastat
Õ11	47-aastane	Kõrgharidus	10 aastat	7 aastat
Õ12	66-aastane	Magistrikraad	48 aastat	4 aastat
Õ13	55-aastane	Kõrgharidus	21 aastat	4 aastat
Õ14	69-aastane	Kõrgharidus	47 aastat	24 aastat
Õ15	37-aastane	Kõrgharidus	6 aastat	1 aastat